

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NO.—ST. 1217.

Published weekly at
1430 W. 24th St.

CHICAGO, ILL., 8. JANUARJA (JANUARY 8,) 1931.

Published weekly at
1430 W. 24th St.

LETO—VOL. XXVI.

KONFUZNOŠT VLAD V MIROVNI IN VOJNI POLITIKI

MILITARISTIČNI GLAVAR V RIMU "ČASTNO" OBLJUBLJA SVETU, DA ITALIJA NE BO ZAČELA VOJNE

Tekma alijans za prevlado v Evropi.—Sovjetska unija
z ozirom na trgovske in politične zveze

Nihče izmed sodobnih militaristov ni toliko grozil ter rožljaj s sabljo, in nihče ni toliko militariziral svoje dežele, kakor Mussolini. Ker so začele njegove grožnje končno presedati mednarodnim bankirjem, ki so mu financirali zunanja posojila, so mu stopili na kurje oko, pa je zacvilil. Mednarodni finančni magnati imajo danes moč da lahko vsako deželo pripravijo v občutno finančno krizo, ki pomeni ob enem nevarnost gospodarskega poloma. Kriza pa je v Italiji že itak dovolj velika. Ogrožanje zunanjih kreditov jo je povečevalo, in Mussolini je za nekaj časa položil meč na polico in je prijel oljčno vejico. Izposloval si je, da je govoril iz Italije Amerikancem s pomočjo radijske zveze, in ameriške in tudi nekatere evropske postaje so raznesle njegovo glas med milijone ljudi. S to potezo je imel namen potolažiti takozvano javno mnenje ter ga zagotoviti da so govorice, kako se v Italiji vse navdušuje za vojno, največ propagandna sovražnikov, kajti ne on (Mussolini), ne Italija in ne fašizem si ne žele vojne. Nato je še obljubil, da Italija ne bo začela vojne, še nekaj poklonov "mogočni ameriški republiki", s katero je Italija v tesnem prijateljstvu, in govora je bilo konec.

V Italiji navdušujejo npr. že male otroke v prvih razredih ljudske šole za militarizem. V svojem radio-govoru je Mussolini dejal da širi to mnenje zunanja propaganda, kajti otroke v Italiji se vežba le v telovadbi ter v ljubezni do domovine. Poznavalci razmer vedo, da Mussolini ni povedal resnice.

Italija je lani zelo povečala svojo vojno mornarico. Njena zadnja bojna ladja, zgrajena lani, je bila spuščena okrog božiča z velikimi slavnostmi, ki so navduševale Italijane za militarizem. Značilno je, da je to ladjo, ki so jo krstili za "Gorizia" (Gorica) blagoslovil škof Piccioni v imenu cerkve, ki pravi, da je proti ubijanju.

Radio-govori na take razdalje so draga stvar radi obsežnih konektiranj, toda Mussolini se je zdelo potrebno, da svet potolaži, in vlada je pla-

čala. Medtem njegova diplomacija kuje novo omrežje držav pod vodstvom Italije za boj s Francijo ter njenimi zavezniki v tekmi za premoč in nadvlado v Evropi. Italija skuša napraviti proti francoski skupini držav čimtesnejše zveze z Nemčijo, Rusijo in Turčijo. Na svoji strani ima zdaj Albanijo, Bolgarijo, Ogrsko in flirta tudi z Avstrijo, Grčijo in Rumunijo. Na strani Francije je Poljska ter države male antante: Češkoslovaška, Jugoslavija in Rumunija. Tudi baltičke dežele razen Litvinske so več ali manj v francoski skupini.

Anglija se skuša ogniti temu grupiranju v dve skupini, toda poslednje mesece je skupno z Zed. državami začela priiskati na Rim in Pariz, da nsi nehata gnati njuno politiko v ekstremnosti, v katerih postane vojna neizogibna. Na pomoč angleški in ameriški vladi je prišla še Morganova diplomacija, ker bi vojna v tem času ne koristila njenim interesom.

Nemčija pod sedanjo vlado se obotavlja iti v zvezo z Italijo, zato v Rimu žele, da pride in bivši kajzerjevi državi do fašistične revolucije in enako v Avstriji, kar bi značilo močno in agresivno fašistično celino. Če se bi tej skupini pridružila še sovjetska Unija, bi prišla fašistično-sovjetska zveza v premoč nad Francijo ter njenimi zavezniki, in tedaj bi bil čas za Mussolinijev napad ter za novo delitev Evrope in kolonij ugoden.

Sovjetska Rusija, ki ima sicer že zdaj jako trgovsko pogodbo z Italijo, in sumijo, da tudi politično, bi šla v take pustolovske zveze le v skrajnem slučaju, ako bi smatrala, da je to edini način, s katerim se lahko reši francoske agresivnosti. Ali drugo vprašanje je, koliko bi Rusija pridobila, kajti tudi države, ki so se pripravljene z njo zvezati, ji niso naklonjene. Najjačjo politično zvezo ima zdaj Rusija z Nemčijo, ker pa je Nemčija po vojni razorožena, se armadna moč Rusije s to zvezo ni povečala, pač pa le diplomatično.

Zedinjene države, ki so prevzele vodstvo nad kapitalistično ekonomsko uredbo, ne žele, da pride zdaj do vojne med omenjenimi državami, prvič ker se nič ne ve, če bi taka vojna ne pomenila razširjenje socialne revolucije.

Vse vlade prisegajo, da jim je za mir, samo za mir, in vse se branijo razorožiti svoje armade. Toki njihove politike vodijo v vojno, dasi se jo boje, ker se zavedajo, da lahko postane katastrofalna zanje. V interesu človeštva pa je, da se kapitalizem odpravi brez klanja na debelo, brez gorja nove svetovne vojne. To nalogo skuša izvesti delavstvo, ki bo imelo drugo leto svetovni kongres na Dunaju pod odkriljem socialistične-delavske internacionale.

KRALJ ZMAGAL V ŠPANJI

Kralj Alfons ostane še vladar Španije. Republikanska revolucija je bila koncem decembra potlačena. Revolucionarni voditelji so večinoma zaprti, nekaterim pa se je posrečilo pobegniti preko meje. To revolucijo za strmoglavljenje monarhije so vodili republikanski liberalci, voditelji unij ter socialisti. Dasi upor ni dosegel cilja, je znano dejstvo, da je španska monarhija kot taka na trhlih nogah in ta njega zmaga ji ni utrdila temelja. Španija je dežela staromodnega monarhizma ter klerikalizma najbolj nazadnjake sorte. Vrtinec evolucije in napredka potegne prej ali slej tudi to državo iz srednjega veka v svoj tok. Na sliki vidite uporne vojske iz posadke v Jaci, katere so razorožile kralju zveste čete, jim zvezali roke na hrbtu ter jih nato gnali v zapore.

NOVI SOCIALISTIČNI LISTI NA VZHODU IN ZAPADU VESEL POJAV

V Clevelandu je začel izhajati mesečnik "The Ohio Socialist", prvi angleški socialistični list v tej državi, od kar je par let po vojni prenehal socialistični tednik v Daytonu. Urad novega lista je na 4732 Broadway v Clevelandu. Naročnina je 50c na leto.

V Readingu, Pa., je začela soc. stranka izdajati agitacijski list "Pioneer", katerega bodo delili od hiše do hiše. Prva številka je izšla v 50,000 izvodih. Razen tega izhaja v Readingu socialistični tednik istega obsega kakor Proletarec z imenom Reading Labor Advocate.

V Los Angelesu so socialisti začeli izdajati že v lanskem volilni kampanji mesečnik "New Era", kateremu skušajo zdaj dobiti toliko naročnikov in gnotne zaslombe, da postane tednik.

Spremembe v sovjetski vladi

Vsled frakcijskih bojov se v vodstvu kominterne ter v sovjetski vladi dogajajo pogoste spremembe. Dne 19. decembra je bil odstavljen predsednik odbora ljudskih komisarjev Aleksej Ivanovič Rykov, na njegovo mesto pa je bil imenovan V. M. Molotov. Rykov je bil dolgo eden glavnih voditeljev v sovjetski Rusiji. Od kar se je podal v boj proti Stalinovi skupini in bitko izgubil, je bilo jasno, da je za enkrat, ali morda za zmerom, odigral, ker mu je Stalinova frakcija vzela tudi druga odgovorna mesta. Odstavljen je bil tudi Mihajlo Tomski, ki je istotako imel mnoge važne pozicije, posebno v zvezi unij rdeče internacionale.

Kdo je gospodar nad cerkvenimi stavbami?

Katoliški župnik izgnan iz župnišča in fare vzlic protestu župljanov, ker se je zameril škofu

Fara sv. Marije Magdalene blizu So. Chicaga je ena najbogatejših v Chicagu. Tvorijo jo največ poljski katoličani. Zgradili so s svojimi prispevki lepo cerkev, lično prostorno župnišče, šolo in druge pritlične, ki spadajo k komfortno opremljenem bivališču duhovnega pastirja ter šolskih sester.

Fari sv. Marije Magdalene je župnikoval nad dvajset let Rev. Edward Kowaleski. Za dobro ideje fare pa tekmujejo mnogi duhovniki, ki si prizadevajo, da dobe pri škofu ali nadškofu čimvečjo milost in priznanje. Kowaleski se menda ni zadosti brigal, da si bi pridobil milost kardinala Mundeleina, zato je dobil 2. januarja iz kardinalove kancelarije sporočilo, da mu je fara sv. Marije Magdalene vzeta in da jo dobi Rev. Anton Halgas. Kowaleskega je to zadelo kot strela.

Sporočil je dekret faranom, ki so tudi strmeli. Jutri pride novi župnik, jim je dejal, in jaz moram oditi. Pobožni Poljaki pa so se hitro organizirali in oblegali cerkev vso noč in ves drugi dan. Novi župnik je bil jutraj zelo iznenaden, ko je videl, da množica pred cerkvijo ni zbrana skupaj zato, da bi ga pozdravila, nego da ga je odgnala proč. Pa se mu je tudi zelo mudilo, in še policaji so mu morali delati telesno stražo, da se mu ni pripetilo kaj hujšega. Župniku Kowaleskemu pa so verniki zabičili: "Naš si, pri nas ostanesh! Pod tvojim umnim vodstvom smo zgradili to krasno cerkev, župnišče itd., in z našim denarjem smo jo postavili, naša je!" Kar-

dinal Mundelein pa ni navajen nepokorščine. Zahteval je od čikaškega policijskega načelnika, da napravi mir in red v fari sv. Marije Magdalene. Načelnik je ubogal in poslal četo tridesetih policajev, ki so strazili cerkev prošlo nedeljo od jutra do večera. Poslani maršniki so opravili nekrvavo daritev pod varstvom detektivov, ki so bili prisotni, da preprečijo morebitno demonstracijo. Pa ni bilo potrebno, kajti 14 voditeljev upornih faranov je policija aretirala in jih spravila čez nedeljo v zapor, ljudje pa (Nadaljevanje na 7. strani.)

Delavke v sovjetski Rusiji

Delavka, ki je tu na sliki, je zaposlena v Moskvi v stavbinski industriji. Operira stroj, s katerim pritrjujejo železne traverze drugo k drugi v ogradnjah za nove stavbe.

APEL ZA POMOČ STAVKARJEM V DANVILLEU

A. F. of L. in več drugih delavskih organizacij zbira živila, obleko in denar v pomoč stavkarjem v Danville, Va. Tekstilna industrija na jugu izrablja delavce bolj in jih pušči živeti v hujših mizernih razmerah, kot pa so živel telesni sužnji. Temu neznosnemu položaju se delavstvo upira, in posledica so stavke. Ena teh se je začela pred tedni v Danville. Norman Thomas, ki je kraj obiskal in govoril stavkarjem, pravi, da je vodstvo lokalne unije dobro, ne pa metode, kakršnih se poslužuje v pomožnih akcijah A. F. of L., ker so veliko prepočasne. Thomas apelira na delavstvo, da stavkarjem pomagajo z živili in obleko kolikor mogoče.

Nekaj statistike o lanskih volitvah v New Yorku

Pri kongresnih volitvah novembra 1930 so dobili, kakor izkazuje končno uradno poročilo, governerski kandidatje treh delavskih strank v državi New York sledeče število glasov:

Socialist Waldman	220,444
Komunist Foster	18,034
Eselpist Crowley	9,906

V New Yorku in v drugih vzhodnih državah so socialistični glasovi lanskega novembra narasli povprečno 100 odstotkov, ako jih primerjamo s številom glasov, ki jih je dobil socialistični predsedniški kandidat Thomas leta 1928.

Dunaj želi dobiti sedež lige narodov in razorožitveno konferenco

Dunajčani že dolgo goje željo, da se bi preselil urad lige narodov iz Švice v avstrijsko glavno mesto. Po razpadu monarhije so viri, od katerih je Dunaj procvital in raste v lepoti in bogastvu, usahnili. Dunaj je opremljen s hoteli in drugimi udobnostmi v večji meri kakor Geneva, kjer je zdaj urad lige, toda iz političnih ozirov so si države prvotno izbrale Švico. Leta 1932 se bo, kakor določajo sklepi, vršila splošna razorožitvena konvencija držav, na katero pričakujejo okrog pet tisoč delegatov ter raznih ekspertov. Mestna občina vabi ligo, da naj se to zborovanje vrši na Dunaju.

Denortacije naraščajo

Tekom leta 1930 je bilo iz čikaškega distrikta deportiranih 650 tujerodcev, ali več kot kdaj poprej iz tega okraja. Oblasti zelo obetajo, da bo število deportiranih letos še večje. Ta mesec imajo federalni agentje v Chicagu pripravljenih nad sto tujerodcev, ki so obsojeni na deportacijo.

Konvencija YPSL

Deseta letna konvencija socialistične mladinske lige (Y. P. S. L.) newyorškega distrikta se je vršila 6.—7. decembra. Pred desetimi leti, ko je bila YPSL reorganizirana, je štela v New Yorku dva kluba. Sedaj jih ima šestnajst za odrasčeno mladino in osem krožkov za fante in deklice do 14. leta.

V NEMČIJI FILMI PROTI KLANJU NISO DOVOLJENI

Dvigajoči militarizem z nasilnimi akcijami ter hujšanjem zabranjuje pacifistične filme v Nemčiji. — V Italiji protivojna propaganda popolnoma prepovedana.

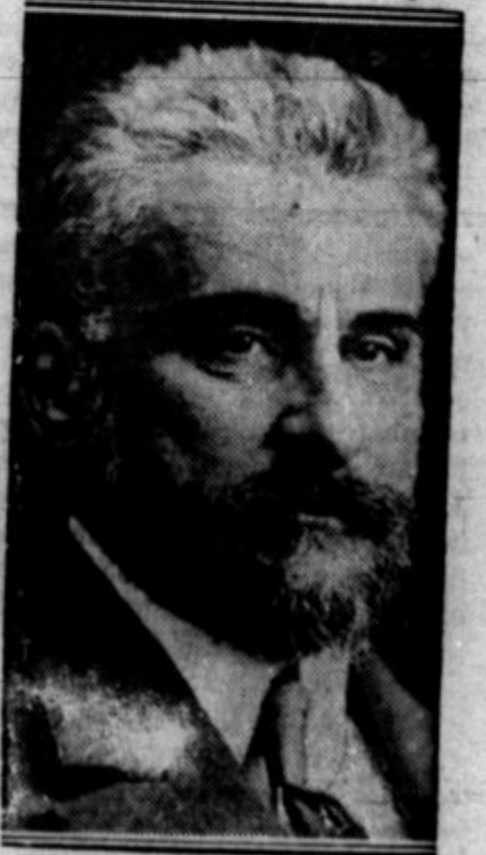
Ko so pričeli v nemških gledališčih kazati zvočni film "Na zapadu nič novega", povzet po povesti istega imena, katero je spisal nemški pisatelj, so fašisti dvignili proti njemu silen krik in povzročali v teatrirh kravale ter mnogo škode. Oblast se je končno odločila, da ugodi fašističnim zahtevam ter je predstavljane filma prepovedala. Dne 30. decembra je nemška oblast prepovedala film "1914, ali strel v Sarajevu", ki se istotako nanaša na vojno in ima protivojno tendenco. Medtem, ko je militaristični val, ki prihaja v Nemčijo s Hitlerjevim fašizmom, uspel spraviti s platna pacifistične filme, je poskrbel, da prihaja v teatre čimveč filmov, v katerih se povečuje "junaštvo", "ljubezen do domovine" in take čednosti ki jih mora imeti vojak, ako hoče klati z blazno navdušenostjo "sovražnike", ki jih še nikdar ni videl, in ki mu niso storili ničesar zalega. Zver je še vsa razdivjana v človeku, pa jo bo treba ukrotiti, drugače se ne pomakne nikoli s stopnje barbara.

Anglija za brezposelne

Angleška delavska vlada je odobrila gradnje in popravila javnih naprav v vsoti okrog \$662.000.000, v svrhu, da se omeji brezposelnost.

Rumunski kralj rešen protivnika

Vintila Bratiano, ki je bil več let eden glavnih politikov v Rumuniji, je nedavno umrl. Njegov brat, ki je umrl pred

Vintila Bratiano

njim, je bil dolgo vodilni državnik napol fevdalne Rumunije. Oba sta bila nasprotna sedanjemu kralju Karlu in morala je oditi iz države največ vsled njune volje. S smrtjo Vintile je kralj rešen nevarnega nasprotnika. Oba Bratiana sta vodila takozvano liberalno stranko, ki je bila liberalna samo po imenu.

Naročite knjige
"Cankarjeve
družbe".
Štiri knjige 1.10
Dobite jih v
Proletarčevi
knjigarni

Glasovi iz Našega Gibanja

Slavnost 5-letnice kluba št. 11 in konferenca JSZ. izborna izpadla

Bridgeport, O. — Slavnost petletnice, ki jo je obhajal klub št. 11 JSZ. v soboto 27. dec. v društveni dvorani na Boydsvilu, je v vseh ozirih izborna izpadla. Udeležba je bila velika v zvezi s slabim vremenom. Spored je bil zadovoljivo izvajen. Saloigra "Muzikalična kuharica" je občinstvu ugajala. Igralci in igralko so svoje vloge resili prav dobro. Pevski zbor, ki je tudi nastopil, je izvršil svojo nalogo povojno. Le prvi zadnji pesmi ni šlo gladko. Upeševajoč, da je to nov zbor, se mu ta nedostatek lahko oprusti. Vzame dolgo, predno je mogoče zgraditi dober, izvežban pevski zbor in mnogo napora od strani pevovodje, pevcev in pevk. Zeleti je, da se v tak dober zbor razvije pevski odsek tukajšnjega kluba.

Na slavnosti je vladalo res prijateljsko razpoloženje. Udeleženci so prišli od blizu in daleč. Klub si je z njo naklonjenost občinstva še bolj pridobil in potrdil se bo, da si jo ohrani.

Naslednji dan se je vršila v isti dvorani konferenca soc. klubov ter društev, ki pripadajo Prosvetni matici. Poset je bil dovoljen. Delo, ki ga vrši konferenčna organizacija, je velikega pomena za delavstvo v splošnem. Med udeleženci smo videli mlade sodruge in stare korenine kot sta Nace Zlemberger in John Rebol, vsi pa so se počutili mladeniško, kot je običaj na socialističnih zborovanjih, na katerih delajo ljudje z navdušenjem in z vero v boljšo bodočnost človeštva.

Razprave so bile stvarne in sprejetih je bilo več važnih predlogov, kot npr., da gremo na delo za reorganiziranje UMW pod odkriljem springfieldskega urada. V tem smislu bo konferenca vprašala federacijo SNPJ. tukajšnjege distrikta za sodelovanje. Unijo potrebujemo, če nečemo ostati v sedanjih obupnih delavskih razmerah, in prinesel nam je ne bo nič, ako se sami ne zavzamemo zanj. Delodajalci nas ne bodo organizirali nam v prid. Sami se moramo!

Mnogo se je razmotrivalo o agitaciji za razširjenje Proletarca, za pojačanje klubov in za pridobitev društev v Prosvetno matico.

V odbor Konferenca so izvoljeni: Joseph Snoy, tajnik blagajnik; za organizatorje po naselbinah so bili izvoljeni Nace Zlemberger, Martin Pirc, Louis Gorenc, Anton Bradley in John Mrzel. Za glavnega zastopnika Proletarca v tem okrožju je bil odobren Joseph Snoy. V nadzornem odboru sta Frank Matko in Tony Kravanja. Za zastopnike Konferenca JSZ. pri pogajanjih za skupni nastop z Belmont County Politično Ligo so bili izvoljeni J. Rebol, F. Matko, A. Bradley in Jos. Snoy, ki bodo omenjeno ligo skušali pridobiti za enoten nastop pri volitvah pod označbe socialistične liste.

Konferenca zelo priporoča klubom v tem okraju, da obdržujejo svoje seje redno, da se

pečajo poleg agitacije tudi s priredbami in da sploh uvedejo v vrste svojega članstva kolikor največ mogoče raznih aktivnosti.

Pevskemu zboru "Zarja" (odseku kluba št. 27) želi ta Konferenca uspeh in zmago v boju za poštenost in proti krivicam, ki mu jih delajo nasprotniki.

V podporo "Proletarcu" je Konferenca prispevala \$5.

Prihodnje zborovanje se vrši dne 30. maja dopoldne na Glencoe. Po konferenci bo veselica v prid Konferenci. Podrobnosti tega zborovanja bodo razvidne v zapisniku, ki izide v Proletarcu.

Kot se čuje, pojde dramski odsek kluba št. 11 ponoviti igro "Muzikalična kuharica" v soboto 24. januarja v Girard. Poleg igre bo izvajanih par drugih točk, med njimi deklamacija, s katero nastopi 11-letna Margaret Snoy. Priredba se vrši pod pokroviteljstvom girardskega kluba JSZ. v Slovenskem domu. Občinstvo bo s sporedom nedvomno zadovoljno, zato mu priporočam, naj ne zamudi te prilike.

Joseph Snoy.

O tem in onem pri nas

Collinwood, O. — Mnogo voščil sem prejel prošle praznike. Vesel božič in srečno novo leto so mi želeli prijatelji, mnogo veselja in tako dalje. Moji "veseli prazniki" pa so bili v tem, da sem šel na božič takoj zjutraj na delo za večerno prireditve društva "V Boj" št. 53 SNPJ., da smo uredili vse priprave za predstavo. Potem sem šel na svoje delo prevažati kar do 5:30 popoldne in potem na veselico, kjer sem bil spet zaposlen do 1:30 zjutraj. Plačilo, ki ga človek dobi za tako delo, je največkrat kaka ostra beseda, če ne celo kritična pridiga.

Eden mojih sodelavcev iz Bele doline, Pa., me tudi pozdravlja in vzpodbuja, da naj še nadaljujem s krtačenjem slovenske "metropole".

Eni pravijo, da se ne izplača krtačiti in prati zamorca, ker bo vedno črn. Res je, da bo črn, ampak prati in krtačiti ga je vendar le dobro, da ne zasmradi. Tako obvaruje druge, da se ne okužijo z neprijetnim vonjem.

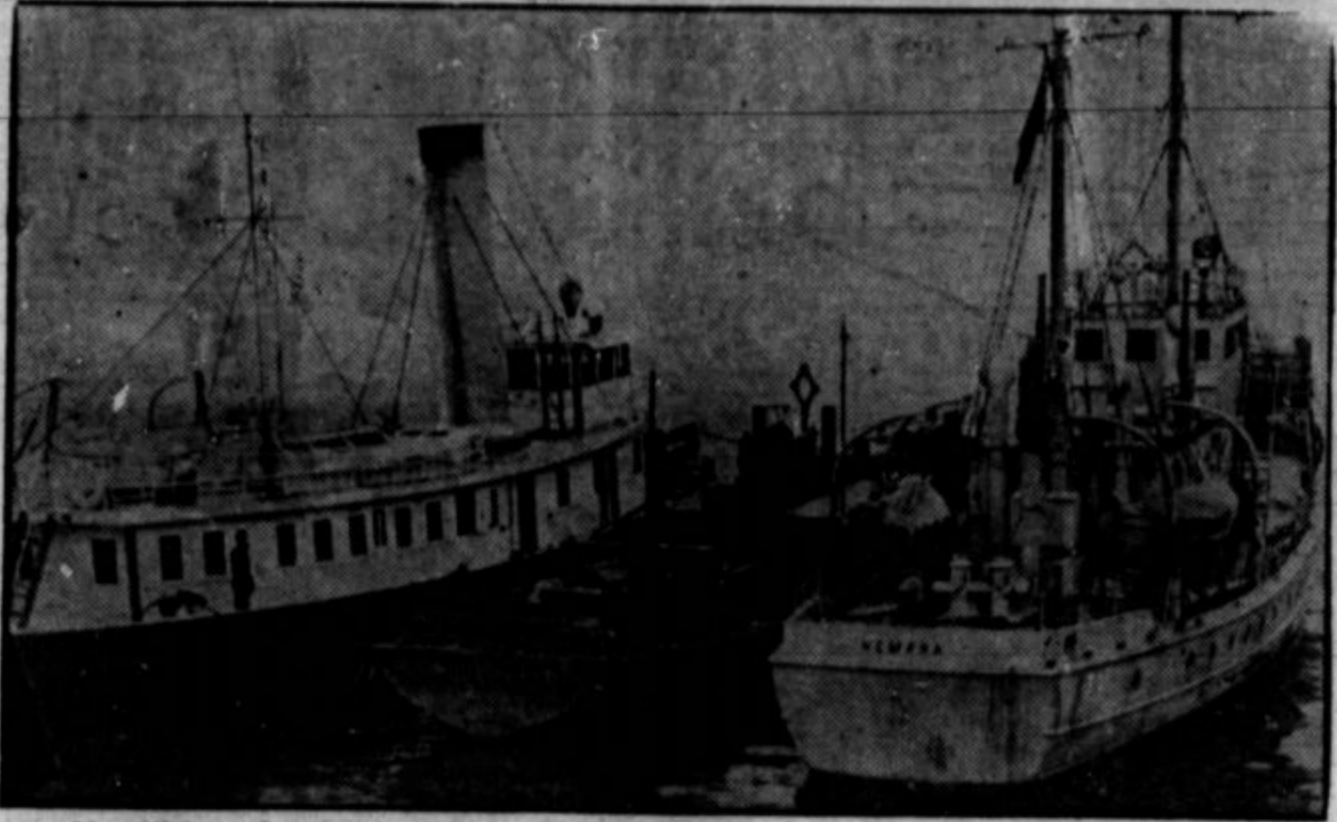
Janko Rogelj na seji direktorija "Enakopravnosti": "Predlagam, da se Barbičevih stvari v našem dnevniku več ne priobčuje..."

Mehanični direktorji niso glasovali, samo pokimali so "da".

Potem je Fr. Barbič prinesel naročilo za natis programov predstave in oglas izpod svojega peresa. In "E." je vse to tiskala ter kršila Rogljev predlog...

Vsled mojih aktivnosti na društvenem polju je tiskarna "E." dobila in enem letu za več kot \$100 naročil ter oglasov od

LOV NA LADJE, KI UTIHOTAPLJAJO "PIJAČO"

Na sliki na desni je angleška ladja, ki tero so na božični dan zajeli blizu New Yorka ameriški stražni parniki v službi prohibicijskega departmanta. Na zaplenjeni ladji so našli zalogo žganja, vredno okrog \$100,000, katerega so lastniki nameravali utihotapiti v to deželo.

Barbiča. Tudi neposredno je imel list in njegova tiskarna korist od tega. Koliko koristno podjetju "E." direktorji Rogelj, Pucelj, Prudich in drugi, ki so pokimali 'da'?

Če ne bi bilo nas, če bi čakali v Collinwoodu na aktivnosti Prudiča, bi sploh nikarih ne imeli. Mrtvilo bi bilo povsod, in v njemu bi dremala tudi "E." s svojimi "da" direktorji vred. Povedal sem var. že, da niti trgovci ne znate biti. Zato hodite rakovo pot.

Na odru Slov. del. doma na prireditvi druš. "V boj" smo imeli "Tri tičke". Udeležba fina — vse zasedeno. Dobri igralci Vinko in Eva Coff, Vid Jančič, H. Princ, A. Dolinar, J. Gorjanc in collinwoodski cvetličar Frank Jearčić so vse zadovoljili.

Anna P. Krasna pa je zadela tri vrabce z enim kamcem. Namreč, v soboto 27. dec. je govorila na prireditvi kluba JSZ. v Barbertonu, od kjer je nam prinesla pozdravov. V nedeljo popoldne 28. dec. je govorila v Clevelandu v Slov. nar. domu in sodelovala pri ustanovitvi angleško poslujočega kluba, v katerega je pristopila naša mladina. S tem je metropole storila, kar so ene naselbine napravile že prej. Gibljemo, korakamo naprej.

Dne 29. dec. je Anna predavala pod pokroviteljstvom čitalnice Slov. del. doma v Collinwoodu. Prišel sem bolj pozno, ker opravljam svoje delo do 7. ure zvečer, zato sem del predavanja zamudil. Ko sem vstopil, je govorila ravno o našem pisatelju in pesniku Tontu Seliškarju in o Miletu Klopčiču. Mile je uporniški duh, ki veje iz njegovih "Plamtečih okovov", Seliškarjevi biseri so v proletarski zbirki "Trbovlje" in ima jih po raznih drugih publikacijah. Celo Zupančič, ko je bil na višku svojega pesnikovanja, je pokazal, da zna simpatizirati z delavci in da razume njihove težnje. Omenila je Srečko Kosovela, ki je živo opisoval fašistične grozovitosti in čutil trpljenje primorskih Slovencev. Bil je umetnik v pesništvu. Umrl je za jetiko v mladosti 23. let. Omenila je

Čulkovskega in več drugih v seznamu delavskih književnikov, ki bogate proletarsko literaturo. Rekla je, da se pred vojno nismo toliko zanimali za delavsko književnost, več pa sedaj. Za delavske pisatelje se moramo zanimati zato, ker so naši najboljši učitelji, ker nam slikajo življenje v luči resnice. Delavski pisatelji ne delajo kompromisov s takozvanimi "boljšimi krogi", ker niso na prodaj, ker imajo načela, in ker pišejo radi lepote književnosti, ne pa sebi v gmotno korist.

Cankar je bil naš. Kazal je na hibe, kazal na krivice in preroško oznanjal vstajenje trpečih in zatiranih. Etbih Kristan je bil naš pisatelj. Proletarska kultura pa se ne omejuje samo na knjige. Vidite jo na odru, v pesmi in likovni umetnosti. G. Perušek npr. je delavski slikar z delavsko ideologijo. Omenila je nemško delavsko slikarico Hermanio Zermuele. Naš ameriško slovenski pisatelj Ivan Molek nam kaže življenje kakršno je. In tako naprej in naprej. Aškere je bil prvi, ki je revolucioniral v svojih pesmih. Omenjala je literarni kontest "Prosvete", v katerem je bil pogoj, da morajo biti vsi literarni prispevki spisani v delavskem duhu. Angelo Cerkevnikova povest je bila med najboljšimi. "Podedovano znamenje" od Milkoviča pa je spadalo že bolj med meščansko "šablono". V interesu delavskega razreda je, da goji proletarsko kulturo. Meščanski literati povišujejo obstoječi sistem, povišujejo vladajoče in napajajo maso s šundom. Naloga delavskih književnikov pa je, da producirajo literarne bisere.

Dobro zasnovana predavanja so izborna vzgojevalno sredstvo. Če ti o tem ali onem predmetu kdo drugi razklada, je bolj zanimivo in dobi človek boljše vtise, kakor pa če le čita o njih. Pod okriljem čitalnice S. D. D. smo imeli že več predavanj. Za to in prejšnja gre zasluga največ sodrugu Josepu Durnu, ki se je potrudil z aranžiranjem predavateljev. — Frank Barbič.

Dobro zasnovana predavanja so izborna vzgojevalno sredstvo. Če ti o tem ali onem predmetu kdo drugi razklada, je bolj zanimivo in dobi človek boljše vtise, kakor pa če le čita o njih. Pod okriljem čitalnice S. D. D. smo imeli že več predavanj. Za to in prejšnja gre zasluga največ sodrugu Josepu Durnu, ki se je potrudil z aranžiranjem predavateljev. — Frank Barbič.

Odbor kluba št. 9 JSZ.

Liabon, O. — V odboru kluba št. 9 JSZ. za to leto so, Jacob Bergant, tajnik-blagajnik; Agnes Chuk, zapisničarica; organizatorja Steve Chuk in M. Tusek; nadzorni odbor: Mary Tusek in Frances Bergant.

Redne seje tega kluba se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v M. Tusekovi prostorih v Power Pointu, O.

Klub št. 27 se razvija v najjačjo postojanko JSZ.

Klub št. 27 postane največji v JSZ. — Napredek ženskega odseka. — Mladinski odsek ustanovljen. — Eppich bo predaval 18. januarja. — Šola v klubskih prostorih.

Cleveland, O. — Čitatelje v raznih naselbinah gotovo zanima, kako je z aktivnostmi v klubu št. 27, od kar se je pričel proti njemu "kulturni" boj, katerega cilj je uničiti klubov pevski zbor "Zarja" in klub. Naj naglasim, da načelni boji so koristni in socialisti jih brez bojazni sprejemamo, kajti mi smo vedno mnenja, da naj se razlike v političnih mišljenjih in podobne spore rešuje s taktiko načelnega boja.

Taktika, kakršne se poslužujemo v boju proti nam tukajšnji nasprotniki, pa presega vse meje dostojnosti. Z zavijanjem, lažmi, intrigami in končno še s sodnijo so skušali, da nam zadajo smrtni udarec. Je žalostno, da tako "rešujejo" kulturo in zapravljajo težko prisluženi delavski denar. Temu, kar so že vse počeli, se lahko brez pretiravanja reče provokatorsko delo.

Ker se je o tem že veliko pisalo, se bom jaz v naslednjem omenil v glavnem na beležke o aktivnostih kluba št. 27. Prej pa naj še kot organizator v klubovem odboru izrazim našo zahvalo vsem, ki so nam stali in nam stoje v naši pravični borbi ob strani ter nam pomagajo moralno in gmotno. Izkazane solidarnosti ne pozabimo nikoli.

Po šestem rednem zboru JSZ., ki se je vršil lani dva dni koncem maja in prvi dan junija v Detroitu, se je naš klub povečal z več kot 50 člani in članicami. To dvignjenje v člansivu beleži posebno od kar so nasprotniki začeli proti klubu št. 27 odprto naskakovati. Sedaj šteje klub št. 27 JSZ. že nad sto članov in članic. Ako že ni, pa postane v kratkem največji klub v JSZ. Kakor razumem, imajo sedaj trije klubi vsaki nad sto članov, namreč čikaški št. 1, detroitski št. 114, in pa št. 27 v Clevelandu.

Meseca septembra m. l., ko se je tu nahajal s. Chas. Pogorelec, se je z njegovim sodelovanjem ustanovilo v našem klubu ženski odsek s 17 članicami. Danes šteje že okrog 40 članic. Začel je takoj z aktivnostmi. Kmalu po ustanovitvi je povabil v svoj krog za predavateljico Anno P. Krasno. Uspeh je bil boljši, kot pa so ga pričakovali celo optimisti.

Ker je naša naloga, da pridobimo v socialistično gibanje tudi mladino, smo zanj skli-

cali sestanek v nedeljo 28. decembra, na katerega smo zopet povabili sodruge Krasno. Rezultate je nov angleško poslujoč mladinski odsek v JSZ. Pristopilo je takoj 21 članov in članic. Članstvo vseh odsekov pa bo agitiralo, da se bo njihovo število množilo z novopristopili na vsaki seji.

Na klubovi seji 21. decembra, katere je bila zelo dobro obiskana, je prišlo na razpravo tudi vprašanje, kako čim bolj razširiti naše glasilo "Proletarca". Diskuzija je bila zelo živahna. Sodrugi so se obvezali, da bo vsakdo dobil v teku treh mesecev če ne več vsaj enega novega naročnika. Izvoljen je bil v ta namen agitacijski odbor, v katerem so Lazar, Branisel in Siskovich. Sodrugi, na delo!

Na apel naših somišljenikov, da klub ustanovi večerno šolo za pouk v angleščini, v kateri bo učitelj poljudno tolmačil tudi tiste slovenske besede, ki so mnogim še neumljive, je bilo sklenjeno, da se šola ustanovi, klub pa ji da svoj lokal na razpolago brez najemnine dvakrat na teden. Poučeval bo s. Jos. Siskovich brezplačno. Pogoji za otvoritev šole zdaj je, da se pripravi zanj najmanj dvajset učencev in učenc. Kdor se želi učiti angleščine od slovenskega učitelja, se mu nudi zdaj lepa prilika. Ako bo dovolj pripravljenih, se začne s poukom v torek zvečer 13. januarja.

V Clevelandu in okolici splošno znani s. Anton Eppich, ki se je nedavno vrnil s štirimesečnega obiska v stari domovini, bo na povabilo predaval o svojih vtisih klubu št. 27 v nedeljo 18. januarja. Pričetek ob 2:30 popoldne. Vstop vsakemu dovoljen. Vabljeni vsi. — Louis Zorko.

Sodrugom v Clevelandu. Seje kluba št. 27 JSZ. so vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narodnem domu. Sodrugi, ihajte redno na seje in pridobivajte mu novih članov da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzoje in v borbi za naša prava.

KAMPANJA ZA RAZŠIRJENJE "PROLETARCA"

Cilj. Tri tisoč celoletnih naročnin, ki so ga imeli doseči agitatorji "Proletarca" v letu 1930 do 31. decembra, ki je bilo Proletarčev jubilejno leto.

Vse naročnine v izkazu se polletne. To je, vsaka celoletna naročnina je izkazana za dve polletni. Dočitavajo se od izkaza do izkaza posameznim agitatorjem in skupno.

Prva vrsta številki znači naročnina, ki smo jih prejeli od agitatorjev v prešlih dveh tednih, druga vrsta znači naročnina prejšnjega izkaza, in tretja pa skupno število.

Sedaj poslanih izkaza	Prejšnji izkaz	Skupaj oboje izkaza
Joseph Snoy, Bridgeport O.	48	415
Anton Jankovich, Cleveland, O.	40	297
Jacob Rožič, Milwaukee, Wis.	16	187 1/2
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	1/2	192 1/2
Janko Zornik, Detroit, Mich.	19 1/2	115 1/2
Frances Zakovšek, N. Chicago, Ill.	3	59 1/2
Henrik Pečarič, Krays, Pa.	1	49
John Rak Jr., Chicago, Ill.	8	39
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	8	36
John Teran, Ely, Minn.	2	26
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	2	25
Anton Sular, Arma, Kans.	4	20
John Kobal, Johnstown, Pa.	5	24
K. Erzočnik, Red Lodge, Mont.	4	19
Frank Padboy, Park Hill, Pa.	3	19
Louis Bartol, Strabane, Pa.	1	18
Anton Zornik, Herminie, Pa.	4	15
Frank Boltzear, Pueblo, Colo.	2	16
Joseph Vidmar, Milwaukee, Wis.	1	14
John Krehel, Cleveland, O.	2	13
Donald J. Lotrich, Chicago, Ill.	2	11
Marko Tekave, Canonsburg, Pa.	2	9 1/2
Frank Hiersch, Virden, Ill.	6	5
John Turk, Chicago, Ill.	6	5
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	4	6
Joško Oven, Chicago, Ill.	5	5
Joseph B-itz, Export, Pa.	2	5
Lawrence Selak, Star City, W. Va.	2	7
F. Banich, LaSalle, Ill.	1	7
Frank Rataic, Forest City, Pa.	4	6
Jos. Sedmak, Conneaut, Ohio	4	—
John Zupančič, Pueblo, Colo.	1	4
Louis Britz, Lawrence, Pa.	2	—
Math Jaklich, Yukon, Pa.	2	—
Skupaj	219	1657 1/2
Agitatorji v prejšnjih seznamih	57	936
Skupaj polletnih naročnin	—	2812 1/2
Skupaj celoletnih	—	1406 1/2

Jugoslovanski delavci v Chicagu proti režimski propagandi

Chicago, Ill. — V soboto 3. jan. se je vršil v Chicagu na iniciativu JPS. sestanek zastopnikov nekaterih organizacij, med njimi tudi par klubov JSZ., na katerem se je razpravljalo o prodirajoči propagandi jugoslovanskih konzulov v Ameriki, ki navajajo naš narod na lojalnost režimu v starem kraju in ga s svojimi prireditvami odvrtačo od zanimanja za socialne probleme, ki se tičejo vseh delavcev, in priseljencev še posebej. Propaganda, kakor jo vodijo konzuli in njihovi lakaji, je kvarna interesom priseljenih Jugoslovancev, in iniciatorji tega sestanka so naglašali, da je treba proti nji širše organizirane akcije. Bilo je zaključeno, da se skliče nov sestanek, na katerega se povabi tudi razna društva, da pošljejo zastopnike. — Poročevalec.

Listu v podporo

- XVI. izkaz.
- Chicago, Ill.: Simpatičarja, \$6.88; po \$5 neimezovan in Anton Garden; D. J. Lotrich 60c, skupaj \$17.48.
- Bridgeport, O.: Konferenca JSZ. \$5.00.
- Cicero, Ill.: Neimenovan \$5.00.
- Johnstown, Pa.: Nabrano v večli družbi pri s. Ljubeleku \$4.65. (Poslal Andrew Vidrich.)
- Conemaugh, O.: John Kalafatic \$2.00.
- No. Chicago, Ill.: Jack Mensec \$1.80.
- Jerome, Pa.: Joseph Tursich \$1.00.
- McDonald, Pa.: Lovrenc Kavčič -1.00.
- McKeesport, Pa.: Steve Turk \$1.00.
- Cleveland, O.: Frances Bajec \$1.00.
- Ely, Minn.: Mrs. Frank Jenko \$1.00.
- Leadville, Colo.: Anton Miklič 50c; John Zupančič, 25c, skupaj 75c.
- Arma, Kans.: Anton Sular 55c.
- Pierce, W. Va.: Po 25c, Tony Vidmar in Frank Sercelj, skupaj 50c.
- Boone, Colo.: Mike Pogorelec 50c.
- Detroit, Mich.: Joseph Klarich 50c.
- Forest City, Pa.: Frank Rataic 50c, Rudolf Ravnikar, 25c skupaj 75c.
- Columbus, Kans.: John Gregorčič 50c.
- Fontana Calif.: Louis Removš 50c.
- Waukegan, Ill.: Louis Kužnik 20c. Skupaj v tem izkazu \$45.68, prejšnji izkaz \$483.16, skupaj \$528.84.

KLUBOM IN DRUŠTVOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

VŠČIPCI

Narodni narod.

Mi, Slovenci, smo narodni narod, ki jemo narodno zeljato solato s fižolom, pijemo narodno vino, narodno rakijo in narodni jeruš, jemo narodne štruklje, se narodno zgražamo nad narodnimi kvantami na narodnih ploščah, pojemo narodne pesmi, delamo za narod, trpimo za narod, nosimo narodne srajce, narodne hlače, narodna krila, narodne kožuhe, imamo narodne oheeti, narodne parke, narodna društva, narodne domove, narodne veljake, narodne pogrebne, narodne banke, in zapravljamo narodni denar. — Narodnjak.

Proč z makaroni.

Filipo Tomaso Marinetti je fašistični voditelj v Italiji, toda svetu je postal znan šele vsled svoje patriotične propagande za odpravo makaronov in spagetov. Te testenine so ostanek stare Italije, fašizem pa hoče novo, prerojeno naslednico rimskega imperija brez makaronov in spagetov. Povsod se dobe neumni ljudje, ki včasih propagirajo pametne reči z napalnimi motivi. — MI.

Jack N. Velyack ima besedo. Jack N. Velyack (pravilno narodni veljak) pravi, da imajo

socialisti v SNPJ. preveč besede, kar ni pravilno, ker je narod v večini, ne pa socialisti. Saj poznate Mr. Velyacka? Reporter.

Najboljši socialisti.

Najboljši socialisti so R. Staut, V. Grill, A. Kobal, Fr. Vidmar in vsi tisti, ki uče tak socializem, kakršnega se "oprijemlje svetovno delavstvo." (Citati iz cenetovega članka v "Obzoru".)

Resna uganka.

Koliko škode je napravil Frank Vidmar kot združevalni odbornik in član konvencije SNPJ? Ali—koliko SVOJEGA dela je Fr. Vidmar napravil za SNPJ kot njen združevalni odbornik? Pa še to: človek, ki je sposoben za razdruževalni odbor, ne more biti sposoben v združevalnem odboru. — Pika.

"Mir ljudem..." itd.

V božičnih in novoletnih praznikih je bilo v ameriških mestih mnogo ubitih, mnogo pretepenih in veliko oropanih. Samo v Los Angelesu je bilo na sveti dan 42 ropov. — Rp.

Hura, revolucija!

Ena poslednjih revolucij se je dogodila v panamski republiki. Zmagali so Morganovi "boljševiki", ki bodo skrbeli, da pride še več profita na Wall Street. —

"Poslano."

Moje "poslano" v zelniku je zlagano in ni bilo poslano ampak kar tam napisano. — "I. Lapajne."

FRANK FLORJANCICH

Trgovina z železino.

Zaloga barv, šip za okna, potrebščin za dom, igrač za otroke in potrebščin za vrtove.

Prvovrstno blago. Zmerne cene. 40 N. Harlem Ave. Riverside, Ill.

Med 32nd St. in C. B. Q. postajo. Tel. Riverside 2376.

Još jedno pitanje.

Zelnik je priobčil telegram lojalnih podanikov Hooverju. Čemu je zamolčal tistega, ki so ga poslali vladi njegovega veličanstva? — Radovedo.

Liberalen list.

List, ki vabi na cerkvene bazarje, ki hvali cerkvene publikacije in ki je v franciskanskem kloštru dobro zapisan, ni ne more biti liberalen. — RK.

Kaj je nesmiselno?

Da se suhači napijejo. Da katoliški duhovniki porodno kontrolo obsojajo. Da filozof K. liližo nosi. Da se komunisti z Vidmarjem bratijo. Da nasprotniki socializma socialistom očitajo, da niso socialisti. Kapa.

Glede pravih imen.

"Član J. P. Z. Svoboda" se v svojem listu jadi nad Tonom Podgoričanom, češ, da skriva pravo ime, nato pa mu našteje vsa imena, ki jih ima. Če je za pravo ime, čemu je svojega zamolčal? "Član J. P. Z. Svoboda" vendar ni "pravo ime"! In kje je tista luknjica, skozi katero uhajajo Podgoričanova imena in zelnik in? Tudi to bi bilo zanimivo vedeti.

Ha-ha-ha-ha-ha.

Etbina Kristana so zmerjali pri zelniku inc, Kobal ga je opravljal, samo slabo so govorili o njemu. Zdad pa je kar naenkrat O. K. in nobenega greha več nima. Govoril je v Ashland avditoriju, pa so mu dali odvezo. Ha-ha-ha-ha. To so res "gavnarji".

J. Mrak.

Kompliment konzulu.

V listu, o katerem so rekli, da ne bo režimski in da ne bo imel dvornega pečata, je zapisano o konzulu Kolombatoviču: "Z mogočno oratorsko sposobnostjo je do viška navdušil množico. Pa tudi zdravo jedro je bilo v njegovih besedah. Če kdo dela za slogo in skupni napredek svojih rojakov, se mora to gotovo reči o njemu."

Vse po starem.

Pri nas je vse po starem. Ljudje se staramo, društva so že stara, pa tudi naše vino se stara in čezdalje manj ga je v sodčih. — Pittsburga cekarica.

Dirka se nadaljuje.

Filozof K. se pelje v New York na nabor. Če bo potrjen, se vojna proti slovenskim socialistom nadaljuje.

Zelje iz zadruga inc.

V listu, ki ga izdaja združevalna inc, je poleg drugih sledečih porcija pokvarjenega "narodnega" zelja: "Člani zbora 'Zarja', katera je več let životvarila kot odesk soc. kluba št. 27, so se naveličali odvisnosti. Vse kar so z zborovimi prireditvami nagarali, je šlo za razne 'pokrete' in neosocialistične izobraževalne akcije. Zbor je smerom imel primarkljaj... Mala skupina pa se ni strinjala (da se bi Zarja odcepila). Prišlo je do tožbe... in manjšina je propadla. Zdad pa hočejo nove tožbe in kolekta-

jo denar. Tolmačijo si, kakor da bi bili pevec kakšni sužnji kluba. Večje osarjaje si ni mogoče mlaliti kot je ta obrambni sklad. Ampak kdor hoče, naj le da: Pokret vse vzame."

Samostojni "Zarji" čestitam na tako odličnem zavezniku, kot je turist s Pike's Peaka s svojim "zelnikom" ter pokvarjenim kislim zeljem. — J. P.

Slaba strategija.

Na praznovanje "jugoslovanskega četrtega džulija" dne 30. novembra so Kolombatovičevi ljudje povabili za slovenskega govornika E. Kristana. Je prišel in jim govoril. Andrej Kameleon ga zdaj daje socialistom v svojem mrtvaškem listu za vzgled. To je bila njegova in konzulova strategija. Pravi: Če nas napadate, tedaj napadate tudi Vincenca Cankarja, ki je bil zraven, in E. Kristana, ki je govoril. Je nam vseeno, kdo je bil zraven. Vemo, da mi ne gremo igrati lakaje in podanike nikomur. Citira nam E. Kristanov govor. Slabo ste zadel, kajti ničesar ni v tistem govoru, kar bi klicalo: Postanite lakaji, podaniki, lojalneži, hlapci! Dejal je navzočim, da naj bodo narod, ki bo v velikih momentih pokazal, da je sposoben edinstva, vreden imena narod in vreden združitve v narod. To lahko vsakdo podpiše. Tisto, kar govorita "stratega", pa je lakajstvo in pesek v oči narodu tukaj in gospodom v Beogradu, ker bi cba rada prilezla kam "višje". Saj plačata jugoslovanski kmet in delavec — pa naj bo že stroške, ki jih propagandisti napravijo v Morrison hotelu, v Ashland avditoriju, ali pa s svojimi oficirji, ki razkazujejo svoje z medaljami obložena prsa po jugoslovanskih "patriotičnih" shodih. —

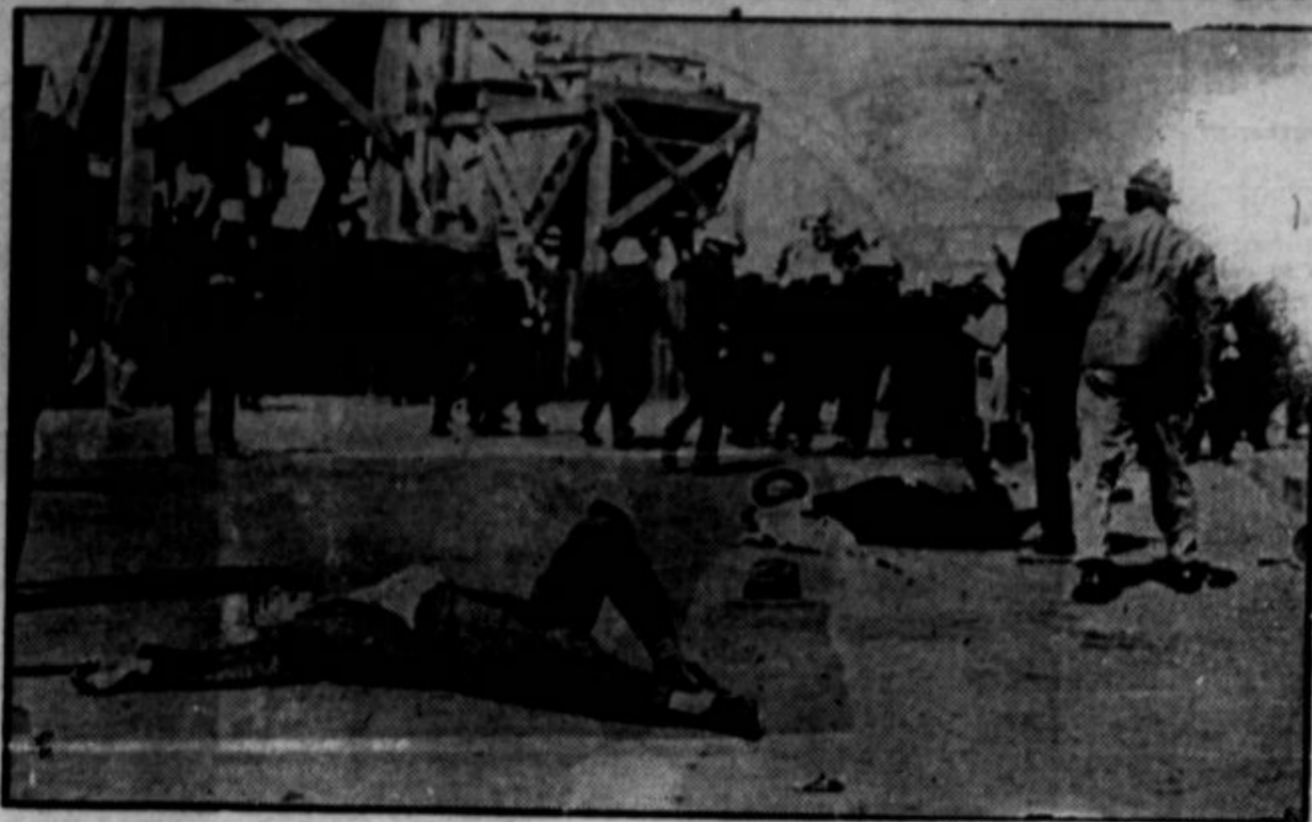
Politikos.

V pomoč brezposelnim in bednim rojakom in Chicagu

Chicago, Ill. — Pravijo, da nihče ne pozna bedo, kdor jo ne okusi, ali vsaj od zraven ne vidi. Člani federacije SNPJ v Chicagu, ki vozijo živila in po možnosti obleko ter druge potrebščine revnim družinam vedo, kaj je beda, tudi če bi jo sami nikoli ne izkusili. Dozdaj so pomagali okrog 25 družinam, katerih imena so bila sporočena odboru Federacije, ki po prijavi vsak slučaj preišče in potem odloči, koliko se lahko pošlje živil ali pa podpore v denarju. Federacija ne pomaga samo članom SNPJ, kajti narevnnejše družine vsled starosti roditeljev, ali vsled dolgotrajne brezposelnosti, so navadno prej ali slej prisiljene pustiti vse podpirne organizacije. Zato je federacija od vsega začetka sprejela pravilo, da bo s svojimi sredstvi pomagala vsem revnim posameznikom in družinam, neglede, ali so učlanjeni v društvi, katera spadajo v federacijo, ali v druga društva SNPJ. Federacija SNPJ je pred tedni organizirala to pomožno akcijo v namenu pomagati bednim, in to ji je bil in ji je edini namen.

V soboto 10. januarja priredi federacija svojo prvo veselico v dvorani SNPJ., katere prebitek je namenjen do centa v fond za pomoč bednim družinam v sedanji depresiji. V ta namen Federacija hvaležno sprejema prispevke, posebno pa še apelira na člane, da prodajo čimveč vstopnic, ki so v predprodaji 50c, pri blagajni pa 75c. Igral bo znani John Kochevarjev orkester, in sicer brezplačno. Mi apeliramo na članstvo SNPJ v Chicagu in druge rojake, da pridejo na to prireditev. Kdor ne more, je prošnja, da prispeva kakor more v gotovini ter bedne družine. Vsa delitev v fond za brezposelne reveže in vsi dohodki so pod kontrolo Federacije, katero tvori nad polovico članstva S. N. P. J. v tem mestu. Vprašajte za prispevke svoje znanice in prijatelje ter jih pošljite tajniku federacije Blažu Novaku, ali pa jih izročite, ako vam je bolj priročno, njenemu predsedniku D. J. Lotricu, ali kateremukoli delegatu federacije, da jih izroči odboru. Vsi

IZGREDI PRED AVSTALSKIM PARLAMENTOM

Kakor drugje, so tudi avstralski komunisti šli pred palačo parlamenta ter zahtevali na svoj način, da se jih pusti v zbornico. Policija jih je, kot razvidno na sliki, odgnala in nekaj pretepla. En policaj ter pet demonstrantov je bilo ranjenih.

prispevki bodo izkazani v Prosveti.

Ako ima kdo rojakov kaj živil, npr. krompirja itd., naj nam sporoči, kajti bednim jih manjka. Kdor bi jih hotel odpeljati sam, mu da federacija naslov ene ali druge familije, ki je potrebna nujne pomoči. Zelo prav bi prišla sedaj revežem obleka. Posebno še otrokom. Morda imate kaj ponošene, ki jo več ne rabite. Prinesite jo k hišniku poslopja SNPJ. Antonu Trojarju, ali pa sporočite tajniku B. Novaku, da pride kdo članov federacije ponjo. Mislite si družino z otroci, ki je že dolgo brez sredstev, in kako je hudo staršem, ker ne morejo kupiti malčkom potrebno obleko.

Federacija bo s pomožno akcijo nadaljevala, dokler bo potrebna, kar lahko znači leto, dve, ali pa sploh trajno, kajti več in več naših rojakov bo vsled starosti in raznih nepriklj, kot so boleznit ter brezposelnost, vrženih v bedo. Da bo pomoč čimzdatnejša, je potrebno, da sodelujete kolikor kdo more. Vse sugestije za izboljšanje te pomožne akcije pošljite pisмено tajniku B. Novaku, da jih predloži seji Federacije.

Na svidenju na prireditvi v pomoč bednim v soboto 10. januarja v dvorani SNPJ. —

Odbor.

Sodružica Anna P. Krasna v Clevelandu

Anno P. Krasno poznamo že nekaj let. Minilo je dobra dva meseca, od kar smo imeli v Clevelandu priliko, da se z njo osebno spoznamo. Anna se udeležuje kot literarna delavka, — piše črtice in pesmi, s katerimi budi in uči proletarce. Ona je aktivna tudi v socialistični agitaciji in ob enem se razvija v dobro govornico. Ona je še mlada in naše gibanje od nje še veliko pričakuje.

Prvič je govorila v Clevelandu na prireditvi kluba št. 49 JSZ. v Slov. del. domu. Naši ljudje v tej deželi niso navajeni, da ske pesnike in pisatelje, kot

bi nastopale Slovenke kot govornice, pa je morda ta ali oni pesimist mislil, da je njen nastop nekaka novotarija, ki se ne bo obnesla. Ko so jo čuli, so morali oni priznati tudi, da ima dar govorništa. Nikake bombastike ali frazarije. Obrazloži dejstva in navaja dokaze. Obvladuje lepo slovenščino, da lahko v poljudni besedi govori priseljenemu narodu, ki ni bil še nikoli naučen na razne tuške in visoko govorico.

Dne 28. in 29. dec. smo imeli zopet priliko, da čujemo sodružico Krasno v naši sredi. V nedeljo 28. dec. pop. je araziral poseben odbor Konferencije JSZ. po nalogu prejšnjega zborovanja mladinski shod, na katerega je bila povabljena za govornico A. P. Krasna. Posledica je, da je bila ustanovljena nova socialistična postojanka. Krasna je govorila v angleškem jeziku. Navzoči so ji pazno sledili. Obrazložila jim je, da je njihova dolžnost, da se poglbe v socialne in druge probleme, v važnost življenja tako v mladosti. Videli smo, da ima za seboj bogate življenske skušnje, katere so ji bile najboljše šola.

V novoustavljeni mladinski klub je pristopilo 23 fantov in deklet. Izbrali so si odbor, ki je takoj napravil vtis, da bo kos dani nalogi, in da bo ta postojanka rasla ter jačala delavsko gibanje v slovenski metropoli.

Naslednji dan 29. dec. je imela sodružica Krasna predavanje pod avspicijo čitalnice SDD. Dasi je bilo za oglašanje prav malo časa, je bila udeležba povoljna. Predavala je o predmetu "Delavska literatura in kultura."

Vzelo bi precej prostora, ako bi njeno predavanje obširno opisal. Citirala nam je nekaj savkov iz Cankarjevih del. Naglašala je, da je bil Cankar največji mislec, kar jih je izšlo iz našega kmečkega in delavskega ljudstva. Predstavila je nam razne slovenske delavke in pisatelje, kot

s sedanjo vlogo, v kateri je skoro izključeno, da bi mogla doseči kaj velikega. Na drugi strani trdijo, da je posebno za Evropo boljše, da delavska stranka s svojo mirovno politiko ostane na vladi, in da je ravno delavska vlada najboljši krotilec italijanskega in drugih fašističnih gibanj v Evropi. Delovski vladi očitajo, da igra v Indiji vlogo policaja, ne pomislijo pa, da če bi imela vlado konservativna stranka, bi bilo gibanje Indijcev za neodvisnost še vse hujše in bolj brutalno zatirano kakor je danes. Razen tega ima delavska vlada resen namen prilagoditi Indijo za formo dominjona, kar pa se ne more v sedanjih razmerah izvršiti na mah.

O eni in drugi strani boste čuli mnenja v klubu št. 1 v petek 26. januarja. Kdo bo zastopal pozitivno, in kdo negativno stran tega vprašanja o angleški delavski stranki, bo sporočeno v prihodnji številki. — P. O.

Konferenca J. S. Z. v Penni

V seznamu priredb klubov JSZ. vidimo, da se vsi prihodnje zborovanje Konferencije JSZ. za zapadno Pennsilvanijo v nedeljo 22. februarja v Slovenskem domu v Pittsburghu.

Zelo je priporočati odbornikom, da o tem pišejo v Proletarcu in po možnosti in Prosveti, da zainteresirajo za to zborovanje članstvo klubov in družtev po vsi zapadni Pennsilvaniji. Časi so resni, problemov je veliko, pa je zato potrebno, da se vodilni sodrugi brigado za sklicevanje konferenc. Veliko se lahko v tem oziru učimo od sodruga Snoja. Oženjen je, otroke ima, reven je, kruh si služi v tovarni kadar je delo, pa si še dobi čas za agitacijo, vodi klub v svoji naselbini, tajništvo Konferencije in je uspešen tudi pri dobivanju naročnikov Proletarcu. Vsi niso no Snoji, toda več nas skupaj bomo že opravili toliko dela kakor on sam. Delavsko gibanje med slovenskimi delavci v zapadni Penni ne sme hirati. Sodrugi, vsakdo na svoje mesto, pa bomo pojačali tudi mi naše klube in aktivnosti bodo zopet kakor nekoč. — X. X.

Gradiščan.

Debata o angleški delavski stranki v klubu št. 1

Chicago, Ill. — Angleška delavska stranka ni izpolnila vseh upov, ki so jih stavile vanjo razne delavske stranke po svetu, in za vzrok svoje počasnosti navajajo njeni zagovorniki to, da nima zanesljive večine v zbornici.

Mnogi izmed socialistov jo kritizirajo, drugi ji svetujejo, naj podvzame drastične mere ter jih predloži parlamentu. V tem slučaju bo konservativna liberalna večina preglasovala poslance delavske stranke, toda boljše je, da je vržena delavska stranka z vlade častno, kot pa da se bi zadovoljevala

"Stari grehi" na čikaškem odru

"Stari grehi", veseloigra v treh dejanjih. Spisal dr. Josip Štuba. Iz čiščine preložil Frank Govekar. Vprizori jo dramatik odesk kluba št. 1 v nedeljo 26. januarja ob 3. popoldne v dvorani ČSPS.

Po resni igri, kakor je bila drama "KONEC POTI", bomo videli v nedeljo 25. januarja v dvorani ČSPS veseloigro v treh dejanjih — nekaj za smeh in kratek čas — "STARI GREHI".

Videli bomo 50-letno Katro, kateri pravi 55-letni sluga Krupička "prelepa Katra", ona pa njemu "prelepi Francek". Pa ne za špas, ampak nagajata drug drugemu. In videli bomo Zapotockegega, Kučero in Novaka, tri stare gospode, katerim se pozna, da so nekaj pili iz čaše življenja v globokih požirkih, kakor je pojasnjeno v igri. Razun teh bomo videli lepo Emico Mrakovo, vdovo Nimrondlovo, vdovo Soulovo, Rudolfa Horlivja in vsa ta družba se bo motovila okrog starih grehov, ki so jih storili stari ljudje v svoji mladosti.

Katra služi pri Zapotockemu, ki je častni konzul paraguayske republike. Star je že, ali ne še toliko, da se bi Katra ne bala, da njo nekoč odslovi ter si najame mlajšo. To jo boli, to ji povzroča neprestane skrbi. In ko še pride njen gospodar ter zahteva, da tako ne more iti, mu vsa obupana vzdihne, "I no, saj vidim, stara baba sem..." Kajpada, ženska, ki ima že butaro križev, ni več za težko delo, kaj še, da bi mogla kratkocoasiti kakega častnega konzula in ko ji nato gospodar pove, da ostane pri njemu, toda ne več za gospodinjo, kajti za tako službo, je res že prestara, jo še hujše prizadene. Bolj natanko posvetimo v "stare grehe" z opisom v prihodnji številki. — P. O.

Knjiga ljudstva

Za ljudstvo

Ameriški družinski koledar je po vsebini in duhu posvečen zatiranim in bednim.

SODELUJTE PRI RAZPEČAVANJU TE KNJIGE.

Ima kot literarno delo prvenstvo med jugoslovanskimi koledarji. Posamezen izvod, vezan v platno, \$1. Pri večjih naročilih popust.

Bogata vsebina

UNIJE IN TRUSTI

Nekoč je kongres sprejel postavbo, s katero je mislil preprečiti trustiziranje industrije v Zedinjenih državah. Smotna ni dosegel, kajti trusti so danes mogočnejši kakor so bili v času, ko je bila protitrustna postavba sprejeta. Že več let pa isto postavbo porablja v borbi proti unijam, češ, da tudi unije spadajo pod definicijo trusta in da s svojo organizirano močjo uničujejo ali onemogočajo "konkurenco".

Sodni udarec na podlagi protitrustne postavbe je dobila nedavno distriktna unija sobnih pieskarjev v St. Louisu. In ni edina. Takih slučajev je bilo že več. Kapitalistična legalnost s svojimi advokati si je znala najti izhod, da je obvarovala truste pred nevarnostjo razpustitve, medtem pa je unije porinila med "truste". In unijski voditelji še vedno mislijo, da bi bila delavska politika za delavce neuspešna, pa hlapčujejo policičarjem, kateri jim nagajajo s takimi zakoni in sodnimi prepovedmi v interesu pravih truskov.

SKRB ZA ŽENSKO

V illinoiski legislaturi imajo zopet predlogo, ki določa, da delavnik za ženske v industriji ne sme presegati osem ur dnevno. Takoj se je oglasila zveza industrialcev s kupljenimi propagandami, ki pravijo, da je to atentat na svobodo žensk, da jim s tem jemljejo pravico delati kolikor same hočejo, da jim bodo znižali zaslužek, in da bodo kompenzacijski itak rajše najemale moške. Ljubzen denarnih interesov do žensk je res brezmejna. Je pa sumljivo, da se za interese delavk poteguje zveza korporacij, o kateri je znano, da ženske izkorišča kolikor največ more.

RADODARNI FILANTROPI

Kapitalisti v Zed. državah so nasprotni zavaranovanju delavcev v slučajih brezposelnosti. Pravijo, da bi tak zakon delavce ponižal, ker bi sprejemali "miloščino".

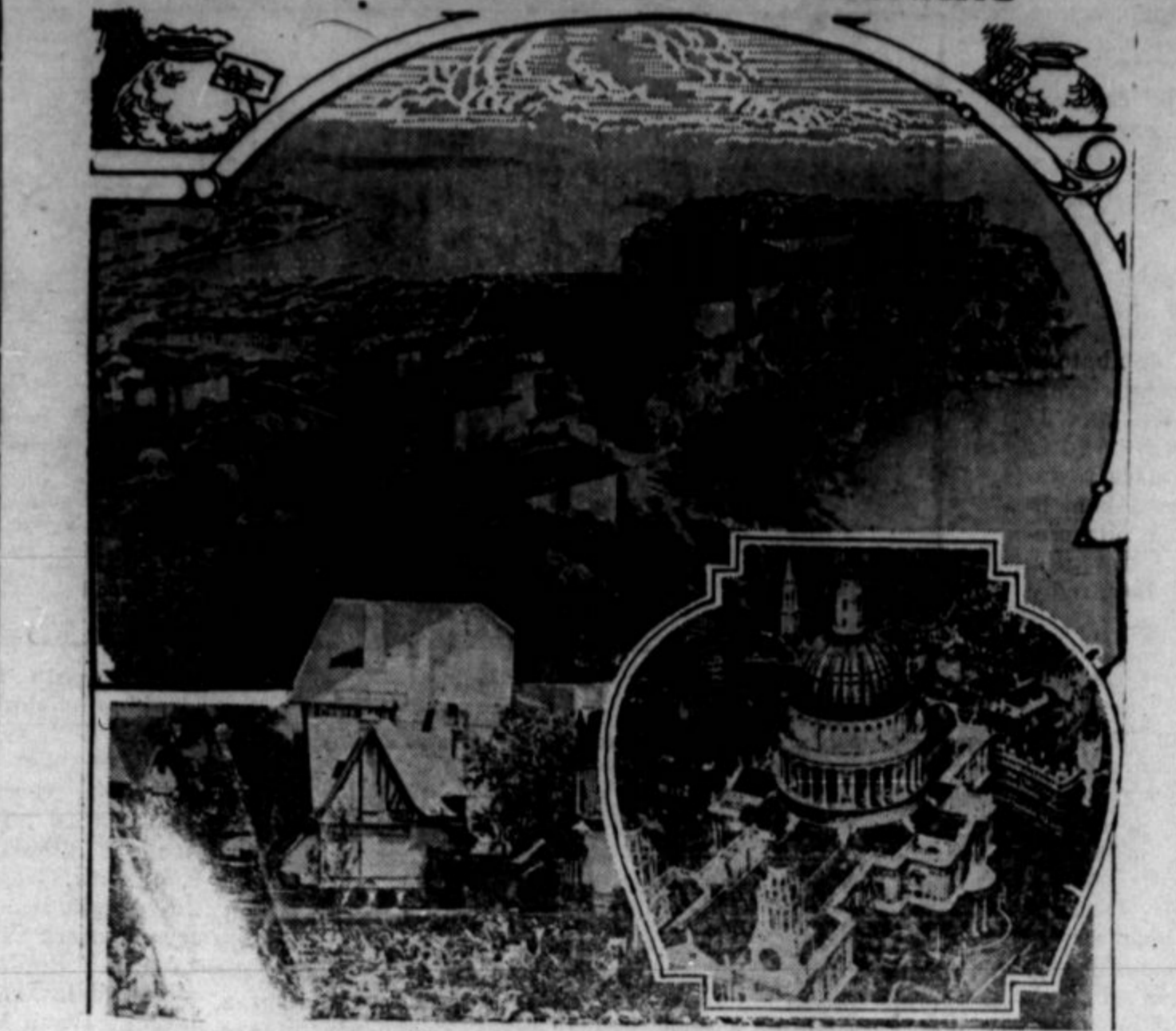
Zdaj jim dele v javnih kuhinjah juho, kavo in sandviče. Ali je to miloščina? Če ne, kaj je? Če mora brezposelen, gladen delavec stati pol ure, predno pride na vrsto, da dobi svojo kavo in kruh, ali ga to poniža?

Oba Rockefellerja sta prispevala milijon za podporo brezposelnim. Drugi kapitalisti prispevajo in svoje zaposlene delavce silijo, da prispevajo. To, kar jim dajejo zdaj, nezaposlene delavce res ponižuje in degradira; hrano in prenočišča jim dajejo z gesto miloščine. Se pridiče o izveličarju, o potrebi zapužanja v Boga jim dajejo zraven kakor beranec in izgubljenec. Izkoriščevalci hočejo, da to razmerje med družbo in brezposelnimi ostane. Mi pa zahtevamo, da družba zanje v takem položaju skrbi po človeško.

PROTI NASELJEVANJU

Novi delavski tajnik Doak je za znižanje priseljevanja. Podpira ga državni tajnik Stimson. V kongresu imajo predloge, ki ali popolnoma zabranjujejo naseljevanje za prihodnje dve leti, ali pa določajo druge restrikcije. Omenjena pa sta za znižanje v toliko, da pride sem 90 odstotkov manj priseljencev kakor do zdaj. Gre se jima posebno, da se zniža število priseljencev iz južne Evrope (Italija, balkanske države), in da se sorazmerno dopusti priseljevanje iz škandinavskih dežel, Anglije in Nemčije. Vsi, ki propagirajo nadaljnje omejitve naseljevanja, pravijo, da žele pomagati brezposelnim do služb, katere jim jemljejo priseljenci. Isto so trdili, ko je bil sprejet prvi drastičen zakon za omejitve naseljevanja, toda namesto priseljencev so prišli črnci iz plantaž v južnih državah ter stroji. Ako žele člani kabineta pomagati brezposelnim do zaslužka, bodo morali predlagati boljše načrte.

REVOLUCIONARNA IGRA V MONAKU

Tudi kneževina Monako s svojim Monte Karliom, ki je ena najmanjših držav na svetu — meri le osem kv. milj in ima okrog 22,000 prebivalcev — je okusila revolucijo, ki pa so jo policaji zatrli. Samo okrog 800 ljudi ima v Monaku volilno pravico, ostali prebivalci so največ tujci, ki se drže v tem kraju radi igralnic. Pred rusko revolucijo so prihajali sem posebno ruski bogataši obojega spola ter razsipali denar ruskim muškov. Igralnice so zdaj brez teh dohodkov, vrhutega so jim odvzele mnogo bogatih ljudi konkurenčne igralnice ob francoski riveri, pa tudi depresija ni brez vpliva. Prebivalstvo Monaka se je valed tega začelo upravičeno jeziti nad svojim vladarjem, ki se je držal večinoma v Parizu in v drugih evropskih mestih, namesto da se bi brigal za usodo deželice. Ko se je knez vrnil, je ljudstvo proti njemu demonstriralo. I-previdel je, da je zanj najboljši izhod diktatura, pa je odstavil gotove oblasti in imenoval nove, ob enem si pomaga z diktatorstvom.

O TEM IN ONEM IZ STARE "KONTRE"

Pred božičnimi prazniki.—Davek na samce.—Kako je z rudarji?—Združne novice.—Pozdrav avstrijskemu soc. voitelju dr. Rennerju ob 60-letnici

Ljubljana, 20. dec. 1930. Pred božičem smo ko to pišem, pa komaj da vemo. Niti zrak niti mraz nista prišla nad nas dolgo, le zadnje dni je malo bolj zimsko vreme. Na trgu so se pojavile smreke, ki jih prodajajo za božična drevesca — druga pa skoraj ni, kar bi nas spominjalo na božič. Res da so izložbe v mestu kar najbolj razkošno opremljene in ponujajo vse mogoče lepe reči za božična darila, toda ljudje nimajo denarja in promet je neznan. Trgovcem se božič ne bo poznal tako kot nekoč, ko so se ljudje kar gnetli v prodajalnah. O — že meseca novembra in oktobra si si lahko izbral v trgovinah božična darila, ki jih lahko do božiča odplačuješ na tedenske obroke. Na sveti večer bi plačal trgovcu zadnji obrok, odnesel darilo ter ga daroval temu ali onemu. Ta sistem so razglasili trgovci, pa tudi ti obroki menda niso zvalili ljudi. Le smreke na trgu pričajo o božiču. Z njihovim zelenjem in vonjem se zdi da je stopil gozd v mesto in govori o praznikih.

Za božič in novo leto pa je prinesla država lepo darilo vsem starejšim samcem ali ločencem in vdovcem: **davek na samce**. Vsaka militaristična država potrebuje čim več vojakov ("za vsak slučaj"), zato je treba podpirati ženitve in porod, preganjati "sistem samo dveh otrok v družini", preganjati "belo kugo" (umetno omejevanje spočetij in porodov), proti kateri grmi zlasti katoliška cerkev ter govori ljudem, da je treba roditi čim več otrok. Ponekod hočejo dvigniti produkcijo otrok s tem, da razpišejo nagrade materam, ki rode največ otrok, drugod pa spet s tem, da pospešujejo poroke. Pri nas pa mislijo produkcijo otrok dvigniti s tem, da se z davkom sili ljudi, naj se vendar oženijo in začno množiti. Za božič je vlada razglasila, da bo začela s 1. januarjem (srečno novo leto si

takrat voščijo ljudje) pobirati davek na vse samce, ločence brez otrok ali vdovec brez otrok. Če si star trideset let ali več, pa se še nisi vpregel v zakonski jarem, ali pa si se ločil od žene sodno in si ves razbremenjen srečno vzdihnil in si postal za cent lažji ali pa če ti je žena umrla in ti ni utegnla zapustiti nobe nega otroka — potem boš plačeval davek, davek za svojo samstvo, za ločenstvo ali vdovstvo. Če si star od 30 do 35 let, boš plačeval 50% na davek, ki ga plačujejo državi, če si star 45—40 let, boš plačeval 40% na davek državi — in če si star 60 let in si samec ali vdovec brez otrok, boš plačeval samo 10%. Kdor plačuje državi precej davka, bo plačeval precej davka, še posebej za zakonski jarem. Če pa bo potem navdušen mož, in bo spravil na svet devet otrok, mu bodo prav vsi davki odpuščeni. Z davkom na samce so namreč obenem tudi določili, da se staršem devetih otrok odpisujejo prav vsi direktni davki. Samcem se bo torej mudilo v zakonski jarem in kot možu se mu bo mudilo do devetih otrok — Pa ne bo tako strašno. Zakaj samskega davka so oproščeni duhovniki, aktivni vojaki, obsojenci za dobo kazni, tujci, invalidi in vsi oni, ki nimajo mesečne plače nad 2500 Din. Teh, ki imajo plače nad 2500 Din na mesec, teh samcev pa v državi ni tako mnogo!

Otrok imajo po navadi največ delavci. Nedavno se je nekemu rudarskemu paru v Hrastniku rodil 16. ali 17. otrok. To je stara resnica: delavci, ki imajo najmanj dobrot v življenju, imajo največ otrok, bogatejši meščani pa so se oprijeli sistema dveh otrok.

Rudarska kriza je vedno hujska. Kljub zimski sezoni, sezoni mraza in običajno sezoni večjega povpraševanja po predelanih rudarjih še vedno le po 16 do 18 dni na mesec. In v teh dneh morajo garati na vse kriplje, da pridejo do zmerne zaslužke, ki jim omogoči, da vsaj deloma krijejo dolgoter žive z dolgovi iz meseca v mesec. Trboveljska družba priganja rudarje še najhuje. Ona zaposluje eno četrtno vsega jugoslovanskega rudarskega delavstva, in s to četrtno delovnih moči proizvaja eno tretjino vse jugoslovanske premovalne produkcije. To se pravi, da trboveljski rudarji najbolj garajo. Toda v tej krizi se je hotela Trboveljska družba pokazati nekam "dobrega srca", pa je določila 1 milijon Din, ki naj se razdeli med njene delavce. Če pomislimo, da zaposluje družba krog 9000 delavcev, potem pride podpore na vsakega okrog 111 Din. Tak "podpora" družbe, ki zasluži na leto več milijonov iz silnega trpljenja knapov, je pač le pesek v oči. Naj zaposli svoje rudarje vsak mesec za dva šiheta več, pa bo bolje pomagano rudarjem. Toda tega družba ne mara. Rajši da rudarjem tako bedno miloščino.

Poleg tega pa je še draginja nekaterih živih občutna, a še bolj krivična. Pri cenah kolonialnega blaga, pri cenah moka itd. ne morejo storiti sami bogve kaj. Toda eno so spoznali: pri cenah mesa bi se dalo marsikaj popraviti. Do bički, s kakršnimi sekajo meso mesarji, so veliki. Po 18 do 20 Din za kg govejega mesa so zahtevali mesašji. Pa so sprožili delavci in še posebej **družniki v Zagorju** pod vodstvom sodruga Melhiorja Čobala, misel, da bi v samopomoči združili sile ter zbili cene mesu navzdol. Sprožili so misel, da ustanove **mesarsko zadrugo**, ki naj ne dela z nobenim dobičkom, marveč naj krije le režijske stroške, pa bo cena mesu v tej zadrugi mesarji vsekakor mnogo cenejša kot pri privatnih oderuških mesarjih. In so šli na delo. Komaj so to zve-

deli mesarji, že so znižali cene mesu za dinar pri kilu. Zdaj pa, ko bo te dni zadruga mesarija v Zagorju začela s sekanjem mesa, so privatni mesarji že znižali cene mesu govejega mesa od 18 Din na 15. — Radi zadrugne mesarije bo vsa dolina uživala meso za 3 Din ceneje. V samopomoči je največ močil!

Ta zadruga bo pristopila s prvimi občini zborom v centralo delavskih jugoslovanskih zadrug, **Zvezo gospodarskih zadrug v Ljubljani**, ki ji predseduje Melhior Čobal. Zveza šteje danes 57 zadrug, katerih večina je v Sloveniji, a mnogo tudi v Zagrebu in Beogradu ter v Banatu. V letu 1930 je doslej pristopilo v Zvezo že 13 novih zadrug. Snujejo pa se spet nove zadrugne in sicer: v Hrastniku hočejo zadrugniki dom za upokojene rudarje ter bodo v ta namen osnovali zadrugo Rudarski dom, ki naj v zvezi z Bratovsko skladišnico ter Konzumnim društvom rudarjev v Hrastniku zgradi ta dom za upokojene. V Ljubljani se je ustanovila zadruga **Splošno gradbeno društvo**, v Ptujju ustanavljajo zadrugo **Delavski dom**, ki naj bi kupila neki hotel v Ptujju ter ga preuredila v delavski dom, v Zagrebu ustanavljajo zadrugo Radnička štamparna, ki naj bi prevzela v tiskanje in zalaganje ves delavski hrvaški tisk (prevzela bo najprej soc. tednik "Radničke Novine", ki ga zdaj izdaja konzorcij), v Zagrebu so ustanovili zadrugo **Prva radnička štedionica** (Prva delavska hranilnica). — V Beogradu so zadrugniki ustanovili za delavsko mladino **Radnički štadijon**, zdaj pa ustanavljajo še zadrugo **Delavska pekarna**, ki bo potem takem sedma delavska pekarna v državi. Ustanavljajo v Beogradu tudi **Produktivno zadrugo krojačev**. — Kako prikladna je zadruga oblika kake ustanove in kako mnogostransko se lahko usmeri zadrugno delo, nam kaže poročilo iz Zagreba, ki pravi, da bodo tamkaj ustanovili prvi jugoslovanski krematorij (za sežiganje mrličev) in sicer na zadrugnem temelju. . . .

Avstrijski socialisti so sredi tega meseca proslavili jubilej svojega voditelja **dr. Karla Rennerja**, poslanca, bivšega kanclerja avstrijske republike, znanega socialističnega publicista in urednika ter predsednika Zveze avstrijskih konzumnih društev. Dne 13. decembra je dosegel Renner 60-letnico svoje starosti, pa je še v polni mladostnih sil. Od leta 1911 je bil predsednik Zveze avstrijskih konzumnih društev. Kot politik se je zlasti zanimal za narodnostna vprašanja ter je bil tudi na znani tivolski konferenci jugoslovanskih socialistov ter tudi tam razložil socialistično stališče do narodnostnega vprašanja. Od leta 1907 je tudi poslanec v dunajskem parlamentu, po prevratu pa je bil celo dalj časa državni kancler ter je konstituiral avstrijsko republiko. Kot velikemu zadrugniku in sodrugu je tudi ljubljanska Zveza gospodarskih zadrug poslala Zvezi nemško-avstrijskih konzumnih društev tole čestitko:

"Ob priliki 60. rojstnega dne Vašega predsednika in voditelja, sodruga dr. Karla Rennerja, Vam pošiljamo svoje najsrdečnejše čestitke. Tudi mi moremo in moramo ceniti delo Vašega jubilarca tako kot zadrugnika kakor tudi kot socialnodemokratskega voditelja delavstva in sicer: v bivši Avstriji, kjer nas je vezalo skupno delo in je bil zadrugnik Renner tudi predsednik zadrugne zveze, ki so ji bile priključene tudi naše sedanje zadrugne, kakor tudi zdaj v avstrijski republiki, kjer nam je same politika dr. Rennerja in njegovih sodrugov popolno jamstvo za miroljubno sosesčino na severu naše dežele. Z zadrugnimi pozdravi; Franjo Vilhar, Cvetko Kristan." V. V.

KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.
Spisal M. BEER.—Prevel C. STUKELJ.

(Nadaljevanje).
Marx je torej polagal na srce francoskim delavcem, da naj ne upostavljajo nobene revolucionarne pariške komune, temveč da izkoristijo republikanske svoboščine, da ustvarjajo proletarske organizacije, da štedijo s silami in jih disciplinirajo za bodoče naloge. Toda razmere so se izkazale za močnejše kot vse besede modrosti. Razdraženi po antidemokratskih poskusih vladnih vojš, globoko potrti nad porazi francoskih vojš, razvneti od ljubezni do svoje domovine in razbičani od srda proti "capitulardom" (onim, ki so položili orožje), so pariški delavci pognali Marxove besede v zrak in so 18. marca 1871 proglasili revolucijo, s tem da so proklamirali pariško komuno. Paris naj bi postal glava socialne republike. Po sedmih tednih je bila pariška revolucija udušena—in "Vae victis!" (Gorje premaganim!) Marx je potem spisal brošuro o "Državljski vojni v Franciji 1871", ki spada med njegova najzrelejša dela. On ni pretrgal zveze z revolucionarji — boljševeki onega časa — temveč jih je branil z neprekosljivo ognjevitostjo. To je la bodja pesem Marxa in prve internacionale.

7. Konec življenja.

V zadnjih dvanajstih letih svojega življenja se je moral boriti Marx z neprestanimi in različnimi fizičnimi bolečinami, katere je povzročala kronična jeterna bolezen in preutrujenost. Nedovršeno je ostalo njegovo delo, kateremu je žrtvoval "svoje zdravje, življensko srečo in družino", kakor je pisal nekemu svojemu ameriškemu prijatelju. Svoj izsiljeni prosti čas je posvetil študijam ameriškega poljedelstva, ruskim poljedelskim razmer, radi česar se je učil ruščine, prav tako je študiral denarni trg, bančno življenje, geologijo, filozofijo in višjo matematiko. Leta 1875 je spisal svojo kritiko gothaškega programa; zlovoljno ali bistroumno korekturo: vsebuje zelo važne podatke o Marxovem stališču napram državi, napram revolucionarni prehodni dobi od kapitalizma k socializmu, končno napram socialistični družbi sami.

Šel se je zdraviti v Karlove Vari in se je trudil, da zopet osveži svoje zdravje. 1877/78 je bil v gotovi meri sposoben za delo in je urejeval svoje rokopise in pripravil 2. zvezek "Kapitala" za tisk; kmau se je pa pokazalo, da je pri kraju s svojo delovno sposobnostjo. Ni se dalo več zadržati telesnega in duševnega propada; tudi potovanja v francoska in alžirska zdravilišča so se izkazale za brezuspešna. Prav v tem času so začeli priznavati Marxa tako v Franciji kot v Angliji: Jules Guesde, Henry M. Hyndman, Belfort Bax so se pripravljali za razširjenje Marxovih nauk; tvorile so se grupe marksistov in antimarkistov. Ali mož, kateremu je veljalo to priznanje, je bil že razvalina. Katar v sapniku, vnetje pljuč, krčeviti napadi kašlja itd., kakor tudi smrt njegove žene 2. dec. 1881 in najstarejše hčerke (gospa Longuet) v januarju 1883 so zadali oslabljenemu telesu smrtni udarec: 14. marca 1883 je Marx izdihnil. Engels opisuje ta moment v nekem pismu z dne 15. marca 1883 svojemu ameriškemu prijatelju Sorge:

"Večeraj popoldne ob 2.30, ob njegovem najboljšem času za obiske sem prišel tja. Vsa hiša v solzah, zdelo se je, da pojema. Poizvedoval sem, skušal sem priti stvari do dna, tolažiti. Malo krvavenja in nenadno zgrudnjava. Naša stara pridna Lenka, ki ga je negovala, kot niti mati svojega otroka, je šla k njemu in se vrnila: on napol spi, naj grem z njo. Ko sva vstopila, je ležal in spal, da se nič več prebudi. Žila ni več bila, ni več dihal. V dveh minutah je mirno in brez bolečin zaspal. . . . Človeštvo je postalo za glavo krajše in sicer za najpomembnejšo glavo, ki jo je dandanes imelo. Gibanje proletarijata gre svojo pot, toda ni več centralne točke, h kateri so se sami od sebe obračali Francozi, Rusi, Amerikanci, Nemci, da dobe vsakokrat jasen neoporočen nasvet, ki ga je mogel dati le genij in popolno stvarno znanje."

BOGU, KAR JE BOŽJEGA...

Papež je začel zopet kovati denar. Na papeževih zlatnikih, ki imajo isto veljavo v Italiji, kakor jo ima italijanski denar v Vatikanu, je obraz papeža in na drugi strani slika Krista. Na srebrnih novcih, ki imajo vrednost 10 lir, je papež in na drugi strani slika Marije; na petlirskih novcih je slika papeža na eni in na drugi slika sv. Petra.

Četudi božje kraljestvo ni od tega sveta, se mora vendarle ukvarjati z vsem, kar spada na zemljo, še celo s kovanjem denarja. Krist je nekoč izganjal kramarje iz templja ter jim zmetal ven robo in novce, ampak od tedaj je že dolgo. Danes je isti Krist sam upodobljen na novcih, ki jih izdaja poglavar Petrove cerkve.

(Dalje prihodnjič.)

A. P. CEHOV

Hudoben dečko

Ivan Ivanič Lapkin, postaven mladenič, je tekel po stmi obali z Ano Semjonovno Zembicko, z dekletom, ki ima top nosok. Sedla sta na klop. Ta je stala tik ob vodi med gostim grmovjem. Diven prostorček! Ko človek tu sedi, je skrit pred svetom; vidi jo ga le ribe in vodni pajki, ki lete kakor strele po gladini.

Fant in dekleta sta imela s seboj trnke, posodice s črviči in drugo, kar je potrebno za ribji lov. Takoj ko sta sedla, sta spustila trnke v vodo.

"Kako mi je drago, da sva vendarle že sama," začne Lapkin, gledaje okoli sebe. "Rad bi vam povedal, Ana Semjonovna, mnogo stvari. Ko sem vas prvič videl... gledite, na vašem trnku vleče... takrat sem šele razumel, zakaj živim, razumel sem, kje je moje božanstvo, kateremu moram posvetiti vse svoje osebno življenje... Zdi se mi, da je riba velika... Ko sem vas prvokrat zagledal, sem bil že zaljubljen v vas, o, strastno zaljubljen... Ne vlečite še!... Zaklinjam vas, moja miljenka, ali bi se smel nadejati vaše ljubezni? Ne! Ako ne smem niti pomisliti na to, ali bi mogel računati vsaj na... tega!"

Anna Semjonovna uravnava roko s trnkami, potegne in kriknje: "V zraku je koprcala srebrnozeleno ribica."

"Moj Bog, prekrasna riba! Aj, ah!... Hitreje! Iztrgala se je!"

Ribica se je resnično iztrgala, pala na travo, prevrgla se in... smuk v vodo!

Lovč ribico je Lapkin namesto ribice nehote ujel roko Ane Semjonovne in jo brž pritisnil na svoje ustnice... Ona se je branila, pa je bilo že prepozno: usta so se jima že sprožila v poljub. Tako nenadoma je prišlo! Prvem poljubu je sledil drugi, nato obečanje, prisega večne ljubezni... Presrečni časi!

A na tem svetu ni neskaljene sreče. V sreči je skrit strup, vedno ga nosi s seboj. Tako je bilo tudi tu. Med tem, ko sta se mlada dva ljubila, prasne iznenada iz vode smeh. Ozreza se proti reki in okamenita od plaha: do pasu v vodi je stal dečko... Bil je to gimnazijec Kolja, brat Ane Semjonovne: Stal je v vodi, gledal zaljubljenca in se zlobno smejal:

"A-a-a, vidva se ljubita!" reče. "Lepo to! Povedal bom to mami!"

"Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

belj in ga da Kolji. Ta stane denar v mokre roke, zaživlja in odplava. A fant in dekleta se zdaj nista več toliko poljubljala...

Drugi dan prinese Lapkin iz mesta barve in čopiče za slikanje, a sestra mu je dala svoje škatlice. Potem sta mu morala dati gumb s pasjimi glavami. No, hudobni dečko je bil s tem tako zadovoljen, da je še bolj vohunil za njima, samo da bi še več dobil. Kamor je šel Lapkin z Ano Semjonovno, tja je šel tudi on. Niti za trenutek ju ni pustil na samem.

"Ničvrednež", je škripal Lapkin z zobmi. "Tako majhen, pa že tako velik ničvrednež. Le kaj bo še iz njega!"

Ves mesec junij ni dal Kolja zaljubljenca miru. Zugal je, da ju bo izdal, pazil je nanj in jima izvajal darove. In še vedno je bilo vse to premalo, dokler ni začel končno omenjati žepne ure. Kaj sta hotela! Bila sta prisiljena, da mu kupita uro!

Nekoč pa se Kolja med obedom, ko so prišli na vrsto kolači, nenadoma nasmeje, pomežikne z enim očesom in vpraša Lapkina:

"Ali naj povem? A?"

Lapkin zardi kakor kuhan rak in ugrizne v prtič namesto v kolač. Ana Semjonovna skoči izza mize in pobegne v sosedno sobo.

V takem položaju sta mlada dva živela vse do konca avgusta, do onega dne, ko je Lapkin končno zprosil za roko Ane Semjonovne. O, kako srečen dan je bil to!

Ko se je Lapkin porazgovoril z roditeljema zaročenke in dobil njiju pristanek, je najprej stekel na vrt in poiskal Koljo. Ko ga je našel, je potegnul zlobnega dečka za uho... Prišel je tudi Ana Semjonovna, ki je prav tako iskala Koljo, pa ga je tudi ona ujela za drugo uho...

Zanimivo je bilo gledati, kakva slast je odsevala na licih zaljubljenec, ko je Kolja jokal in prosil:

"Draga moja, mila moja, golobčka moja, saj ne bom več. Aj, aj, oprostita!"

A nato sta si oba zaljubljenca priznala, da ves čas, kar se ljubita, nista niti enkrat doživela toliko slasti in tako opojnega blaženstva, kakor zdaj, ko sta hudobnemu dečku na uro...

"A-a-a, vidva se ljubita!" reče. "Lepo to! Povedal bom to mami!"

"Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

Lapkin potegne iz žepa rubelj. "Upam, da boste kot pošten človek..." zajecja Lapkin zardevši. "Zalezovati je podlo, a prišluškovati nizko, ogabno in zoprno... Nadejam se, da boste kot pošten in plemenit človek..."

"Dajte mi rubelj, pa ne bom povedal," reče plemeniti človek. "Sicer povem..."

K. W. Aramis:

Pri zdravniku

V prenapolnjeni čakalnici specialista za notranje bolezni sta se slučajno seznanili dve lepo rejeni dami. Živahno sta kramljali in si krajšali čakanje.

Vi ste tu prvi, pravite? Ta zdravnik je baje zelo dober... Pa sem sklenila poskusiti še pri njem.

— Se nikoli nisem bila pri njem. Toda hčerka našega hišnika ga je tako hvalila, da sem sklenila poskusiti še pri njem. Zakaj bi mi ne mogel dati dobre nasveta?

— Kaj vas pa boli, če smem vprašati?

— Toda, draga gospa, spati ne morem. Po večerji ležem, pa se obračam in valjam po postelji, da je joj. Pogosto mine polnoč, pa še ne zatisnem oči.

— Kaj poveste! Tudi z menoj je tako. Kaj pa bode vas ne?

— Seveda me, pa še kako! To je pa res čudno, očitno imava obe isto bolezen.

— Kadar me začne trgati, mislim, da se mi bliža zadnja ura.

— In nobena jed mi ne diši. A še tisto, kar bi mi dišalo, je tako drago, da mi ni mogoče kupiti.

— Vidite, tudi meni ne diši.

jed. A to je vedno zlo, če prinese človek na svet žolodec, ki ne harmonira z žepom.

— Da, res je. A zjutraj ko vstanem, mi šumi po glavi in srce mi včasih tako močno bije, da mislim, da mi bo počilo. Kaj vam ne bije?

— Kako bi ne bilo! Zdaj pa že vidim, da imave res isto bolezen.

— To bo zanimivo, kaj nama poroče zdravnik.

Ta čas se je vrnil iz zdravniškovega kabineta bolnik in sobarica se je obrnila na naši znanki.

— Katera je bila prej tu? Začeli sta si dajati prednost, končno je ena vstopila, druga pa je ostala sama. Toda takoj je dejala naslednjemu bolniku, da se ji nikamor ne mudi in da mu rade volje prepusti svoje mesto.

Čez četrte ure se je vrnila prva dama od zdravnika in druga jo je sprejela z vprašanjem:

— No, kaj je dejal zdravnik?

— Hm... skoro nič. Meso mi je prepovedal, posebno na noč. Mnogo naj se gibljem in pijem vodo Vichy. To je vse.

— In koliko ste mu plačali? — Dvanajst zlotov je račun.

— Kaj pravite! To je mnogo! Pa pojdive. Storim isto, kar je svetoval vam, pa mi odleže tudi brez zdravnika. Ta vaš zdravnik mi je predrag. O jej!

POZOR! CLEVELAND, O.
"Naprej" št. 5 SNPJ
 — priredi —
v soboto 10. januarja
DOMAČO PLESNO ZABAVO
 V SPODNJI DVORANI SND.
 Igra Zadarjev orkester.
 Pripeljite seboj prijatelje in znance.
 Vstopnina 50c. Pričetek ob 8. zvečer.

KNJIŽNICA KLUBA ŠT. 1 J. S. Z.
 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
 (v upravitelstvu Proletarca)
 ima na razpolago bogato zbirko knjig v slovenskem in angleškem jeziku, katere izposojuje proti mali odškodnini članom in nečlanom.
 Urad odprt vsak dan izvemši nedelj in praznikov in ob večerih razven torika večera.
 Knjižničar.

TISKOVINE
 SLOVENSKA UNIJSKA TISKARNA
ATLANTIC PRtg. & PUB. CO.
 2656-58 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
 Tel. Lawndale 2012
 A. H. Skubic, preds. — J. F. Korecky taj.
 V naši tiskarni se tiska "Proletarec".

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI
 JE
NARODNA TISKARNA
 2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE
 CHICAGO, ILL.
 Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljakem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku.
 Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

Pravi prijatelj

 V SLABIH ČASIH JE HRA-
 NILNA VLOGA V SIGURNI
 BANKI.
KASPAR AMERICAN STATE BANK
 1900 BLUE ISLAND AVENUE CHICAGO, ILLINOIS.

ALEKSANDER NEVEROV:

Taškent-kruha bogato mesto

(Ruska povest iz dni velike lakote.)

Prevedel Ivan Vuk.

(Nadaljevanje.)

Sedela sta s Trofimom v tesnem prehodu postaje prav pri vratih. Pripovedovala sta si o svojih vaseh, ki so sedaj bogve v kateri smeri. Miška je pripovedoval leno, poslušal prisiljeno. Naveličal se je misliti o tem, naveličal ponavljati vsak dan.

Pred miščimi očmi — kakor razvit trak — se pojavlja Taškent, nevidno mesto: sito, krušno, smehljajoče se.

Visoke hribočke vidi tam črnih kosov kruha, belih kosov kruha, žlahtne pšenice, jare pšenice.

A zrno ni takšno, kakor pri nas... debelejšje je...

Trofim je pretrgal Miškove misli, rekoč: — Ti, koliko funtov pojješ?

— Kje?

— V Taškentu, ko pridemo.

Miška pomisli, dvigne težke trepalnice in tiho odgovori:

— Mnogo!

Dolgo je plakala baba z otrokom. Mužiki so kašljali v temi.

Psi so lajali za postajo.

Trofim in Miška sta bodrila drug drugega z dobrimi upi. Sklenila sta potovati skupno. Poslušajoč pasji lajež je videl Miška ogromno stego brez ljudi in življenja. A po tej stegi beže v gostih gručah tisočeri gladni psi z režečimi zobmi in poče velikega, kosmatega psa, ki ima v gobcu kos kruha. Pasja zalega vira v mesečini preko stepe. Pasje oči gore, zobje šklepetajo... Psi so raztrgali drug drugega, a pojavljajo se, kdove odkod, novi, drve v divji tolpi na postajo, skačejo preko Miške, grabijo za suknjič, za kapo. V grozi se vzpne Miška, odpre zaspane oči. Ničesar ne razume. Krik, šum, zmerjanje, žvižg, a Trofima ni pri njem.

— Lokomotivo so priklopili! Jok. Krik. Stok.

— Pustite!

— Prostora!

— Ubijte me!

— Batjuška!

— Suni ga v zobe!

Na majhni postaji v kirgiški stepi, brez ljudi, ne smeš ostati:

lakota te ubije, uš te umori, otožnost te zastrupi. Obup...

Love se za strehe, za kolesa, za odbijače, za stopnišča.

Pa če visiš na strehah, na kolesih, na odbijačih, na stopniščih... samo da se odpelješ iz strašnega, pustega mesta. Pa če visiš na rokah, če se vlečeš po tračnicah, če se oprimeš zadnjega vagona... samo da uideš, zbežiš gladni, bližajoči se smrti.

Pasja zalega se podi preko stepe v mesečini.

Pasje oči gore.

Zobje šklepetejo.

— Za boga — mati — pusti me!

— Križani bog... car nebeski...

— Sodrugi!

Miška se je zasukal, zavrtel.

Ogromne stene ljudi okrog vagonov pa ni prebil.

Živa stena se maje, ziblje, dvigne ga s kolen, zgnete v stran in odvrže. Preskočiti živo, valovečo steno in mogoče in nemogoče je rešiti se iz nje. Vleče se k tebi, meša kakor v kotlu, davi, melje.

Miška je planil k majhni, ohlajeni lokomotivi. Nasproti mu prihiti Trofim s cunjjo iz rogoza, kakor majhen, smešen pop v kratki rizi.

— Imaš prostor?

— Kje?

— Pojdi z menoj!

Zelo se je Miška razveselil. Dva sta. Ni sam.

Prijel je Trofima za rogoz in odkakala sta: mimo mušikov z babami, mimo vagonov. Pribežala sta na konec vlaka... tam je bil vojak. Pogledala sta vojaka, se obrnila in zbežala nazaj.

— Čakaj — je rekel Trofim. — Na streho morava. Na trebuh se vlečeva, pa naju ne bodo zagledali.

Miška je stopil Trofimu na pleča. Da, streha je visoko.

— Stegni se nekoliko, da se primem za ka-

velj... Pa mu je spodrnilo in Miška je padel in udaril Trofima z nogami po glavi.

Trofim se razjezi in kriknje: — Baba! Postavi se!

Miška se je močno udaril, a jokati ni u-tegnil.

Postavil se je, da bi zlezal Trofim. Pa tudi Trofimu je spodrnilo in je udaril Miško z nogami po glavi.

— Hajd kam drugam. Na tem mestu ne zlezeva.

— Roke sem si opraskal.

— Kri?

— Nekoliko teče.

— S peskom posiplji!

Ko je zaživžgala lokomotiva in prevpila ljudske glasove, sta Miška in Trofim ležala na trebuhu na strehi vagona. Trofim je olehkočen šepetal, njuhaje prašno streho

— Nekoliko sem še živ? Takoj se odpelje-mo.

25.

Močno je pihal kirgiški veter. Toliko, da ni Miške in Trofima odpihalo v stego brez ljudi in življenja. In ko sta gledala na skrečene babe in mužike, ki so se pilepili na strehe vagonov, sta mislila, da plavata po zraku, nad zemljo, nad stego in da ju nikdo nikdar ne bo dosegel, nikdo ne vzemiril. Samo enkrat se je od bolesti stisnilo Miškovo srce.

Mužik nasproti je kriknil: — Umrla je.

Z glavo nekje ob Miškovih nogah je ležala razmršena kmetica, obrnjena z obrazom kvišku in je z mrtvimi, nezaprtimi očmi strmela v tuje, daljnje nebo. Tanki, posineli nos, nepremično odprta usta z žoltimi zobmi so vzemirila Miškove misli. Boletno ga je udarilo v srce.

Trofim je pogledal ravnodušno.

Istotako ravnodušno so povsili mužiki svoje brade, razmišljajoč o svojih stvarih. Ne-ko je rekel: — Moramo jo vreči s strehe, da se ne zgo-di kakšna nevarnost!

— Kam?

— S strehe.

Miška je napel mišice.

Zaprli je oči in mislil na Lopatinje, na mater; bežal je v mislih v Taškent. A mrtva kmetica z žoltimi zobmi je zakrivala mater in Lopatinje in daljni Taškent, do katerega človek nikdar ne pride. Nemirno se ozirajoč na mrtvo, je zašepetal skrivoma Trofimu:

— Kdo je ta?

— Lačna ženaka.

— Ali jo vržejo doli?

— Po dnevi se ne sme... Videli bi...

Ogromen oblak se je zbral na nebu, zasle-pil je solnce in vrgel črno senco na vlak. Vlak, napoljen z ljudmi, dirja v ta oblak, ga reže z žvižgi, kriči, tuli, a ne more uti. Ali ga oblak zavira, ali je preveč strmo? Kolesa so nehala plesati, vagoni so se prenehali zibati. Počasi gre vlak, kakor da bo vsak hip obstal. Nenadoma se je vili težak, debel dež iz ogromnega vedra, zaropotal ob umazani, obdrgnjeni strehi. Mužiki so se stisnili skupaj. Tudi Miška in Trofim sta nepremično sedela pod Trofimovim rogozom. Samo mrtva kmetica je ležala kakor poprej, s kvišku obrnjenim obrazom, z mrtvimi, nezaprti-mi očmi, polnimi dežja. A ko se je ogromen oblak raztrgal na majhne kose in so se potoki vili po stepi, je nastopil vlažen, mrzel večer.

Kakor majhna pega se je pokazala maj-hna postaja.

Po bližnji dolini so šli velblodi.

Nad hribočkom se je vil dim.

Trofim, drgetajoč po vsem tefesu, vpraša Miška:

— Te zebe?

— A tebe?

— Nekoliko me zebe.

— Mene tudi nekoliko.

— Lačen sem — je rekel zopet Trofim.

— Tudi jaz sem lačen, je priznal Miška.

— Trpeti znaš?

— A ti?

— Po dva dni sem trpel.

Miška ni hotel dražiti sodruga. Prepriče-valno je mahnil z glavo.

Potrpiva.

(Dalje prihodnjič.)

Nihče ne more iti hkrati na vse štiri vetro-ve. Kdor trdi, da lahko, ali da je lahko v sredi med njimi, laže drugim in sebi.

Wm. B. PUTZ
 Cicero's LEADING LARGEST OLDEST Florist
 Cvetlice in venci za vse slučaje.
 5134 W. 25TH ST., CINCERO, ILL.
 Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143.

Adam Milkovič:

SUŽNJI KRVI

ROMAN ČUVSTEV IN NAGONOV ČLOVEKA

Vse pravice do poudarka in Proletarca pridržuje avtor.

(Nadaljevanje.)

Madalena se je stisnila v kot. "Pusti ju vendar," je oddalec stegnila roko k njemu, "zaigrati ti hočeta . . ."

"Igrali bomo sami," je dejal krotilec, potem pa zarjul nad godcem: "Ven!" Tedaj je Madalena podbočila roke, šla smehljaje mimo krotilec in se s komolecem ponižujoče zadela vanj. "Kaj hočeš? Govori!" Srepa se je započela z očmi v njegov obraz in ponovila: "Kaj hočeš?"

"Hočem, da se odstraniti," je rekel in pokazal na muzikanta, ki sta se tisti čas že prepada na pomikala proti izhodu. Po teh besedah se je Madalena porogljivo nasmejela in zažvižgala krotilecu v brk.

Guasepo, misleč, da je to krotilec znak, je planil v sobo in obstal.

"Tudi vi?" se je nasmejela Madalena. "Zopet niste prišli pravi čas, dragi Guasepo; trije so pred vami."

Tedaj je Venecij odprl vrata široko, pograbil instrumente in jih vrgel na hodnik. "Brezplačna vožnja," je dejal, "ako se hočeta peljati še vidva, izvolita ostati na svojem mestu."

Ramon se je naklonil Madaleni in mirno odšel s prijateljem.

"Tako," je zaprl za njima krotilec vrata, "in sedaj naprej! Prodal sem te za mesec dni," je rekel kratko Madaleni.

"Kaj?" je zatulila ona.

"Ne uganjaj budalosti!" jo je miril krotilec. "Guasepo je človek, ki bo znal molčati . . ."

V tem trenutku je šinila Madaleni strašna misel v glavo. Prisilil jo bo v združitve s črnim človekom! Zgrudila se je pred krotilec. "Venecij, usmiljenje! Ne morem. Črne ljudi sovražim, gnusijo se mi, ne prisilili me v to!"

"Sklenjeno je," je rekel krotilec.

"Venecij!"

"Ne bo zastoj Madalena! Razdeliva si na polovico!" jo je dvigal in vlekel k postelji krotilec.

"Venecij!"

"Vlezi se!" je zarjul sirovo in jo zgrabil za vrat. Guasepo si je obliznil ustni. Bela ženska! Prva bela ženska v njegovem življenju! Venecij je z živalsko krutostjo zamašil Madaleni usta in jo vrgel na blazino. Nezavestna je obležala in zaprla oči. Nekdo je strgal obleko raz njeno telo in zaškripal z zobmi. Venecij je postavil k oknu in se smehljaj. "Vsekakor nekaj nevsakdanjega!"

Nekaj trenutkov kasneje so se mahoma preklala sobna vrata na dvoje. Nekdo je bil mahnit z grozovito silo po njih — v sobo so vdrli oboježeni stražarji. Guasepo je odskočil h krotilecu, ki je okamenel stal sredi sobe.

Trojica stražarjev je naperila v nasilneže samokrese, dočim sta muzikanta z enim stražarjem priskočila k nezavestni ženski, jo dvignila in odnesla iz sobe.

Ko se je prebudila, je začudena uprla oči v plavalasega goslača, ki ji je sklonjen nemo gledal v obraz.

"Kako naj vam poplačam?" je zatrepetala z bledeimi ustnicami in se oklenila njegove desnice.

"Zacelite mi rano," je položil njeno roko na svoje prsi . . .

Venecij je tisti dan proklel Boga, svet, posebej pa še Madaleno in tista dva muzikanta. Kaka sramota! In denar? Guasepo se upira in torej zadoščenje se od njega samega, češ, da ga je ostramolil pred belimi ljudmi. Krotilec je sklenil, da se mašuje . . .

Po mestu so se vžigale luči. Po ulicah so hitele goste množice ljudi.

V cirkusu je igrala godba. Ljudstvo je ploskalo, cepetalo in kričalo. V kletkah so tulili levi in tigri. Krotilec je udarjal po njih z bičem in s srdom streljal s slepimi naboji med nje.

Istega dne popoldne je bil ukazal Venecij opici Bibu, naj spleza pod strop cirkusa. Bibu je ukaz verno poslušal, stisnil v pest mu podano žago in splezal prav do vrha. V notranjost cirkusa se je ravno plazil mrak, ko je Bibu napilil važnejše žice. Tako mu je bil ukazal krotilec, preden mu je stisnil v roko svetlo stvar. Delo je bilo končano v nekaj trenutkih in že je Bibu zlezal na tla.

"Jaz ji pokazem," je stisnil Venecij pesti. "Tako ali tako," je ponavljal, "s podložniki obračunajo gospodarji."

Ko se je pokazala ta večer tisočglavi množici Madalena je zaorilo iz tisoč grl. Iz galerije so ji metali poljube, iz lož šopke in cvetje. Madalena se jim je zahvaljevala s hladnimi pokloni. Po nekaj trenutkih jo je obsijala svetlomodra luč reflektorja. Podbočila je roke in pričela skakljati po žični mreži.

Po nekaj skokih v množici strašno zaječi. Žica pretrgana, plesalka se zvije v grozljiv mukah na tleh. Gledalci planejo s sedežev, ženske kriče in ječe. Skozi nastalo gručo se

prerije več lakajev; že hočejo ponesrečeno plesalko dvigniti, ko jih odrine krotilec, jo zgrabi on sam in se izgubi z njo za platneno zagrado.

Kljub mučnemu dogodku se je predstava nadaljevala; kakaj ljudje so dvigali kupljene vstopnice in ploskali.

Krotilec je bil med tem položil nezavestno plesalko v svoj zasilni spalni voz in zabranil razen zdravniku vsakomur vstop. Sam je odšel z zverinak in si pomel roke in počil z bičem nad lačnimi zvermi.

Okoli voz se je tisti čas plazila temna senca. Postajala je, prisluhnila ob vsakem vozu in se spet pomaknila dalje. In vsakokrat je polglasno jeknilo: Madalena! skozi noč.

Pri Madaleni je bil tisti čas ruski emigrant dr. Ivanov. Ko se je Ramon priplazil do voza, v katerem je bila ponesrečenka, je rahlo odprl vrata. Prav, ko je hotel vstopiti, ga je dr. Ivanov ostro premeril in nagubančil čelo.

"Oprostite," je rekel in hotel zapreti vrata. "Klanjam se," je snel Ramon klobuk, "vi ste tu?"

"I, kaj pa vi, gospod Marondini?" se je začudil doktor in se tesneje ovil v belo haljo, "želite prisostvovati?"

"Z dovoljenjem," je vstopil on.

"Samo tiho, prosim, sicer nič hudega . . ." "Ali ozdravi?" Mladi mediciner je prijel ponesrečenko za desnico in štel udar žile. Potem ji je položil roko na čelo in nerazumljivo mrmral. Ko je dr. Ivanov za trenotek zapustil voz je prijel Ramon njeni tanki roki v svoji dihal vanje. Potem se je sklonil nad njeno zaprte oči in jih poljubil.

"Madalena," je šepetal, "prebudi se Madalena! Z menoj moraš, proč od tu, proč od tu . . ."

V tem trenutku je Madalena široko odprla oči. Strmela je nekaj časa v sklonjenega človeka, nato pa se vznemirila: "Vi ste? Vi?"

"Madalena!"

"Vi še vedno mislite name?"

Tedaj je Ramon tesneje prišel njeno telo k sebi in dahnil: "Mislimi moram, ker vas ljubim od prvega trenutka . . . Hočem, da vas rešim življenjskega boja z nasilneži, hočem in hrenim, da postanete moja, samo moja do groba in še onstran njega, ako je resnica, da je življenje duše neumrjajoče."

Iz cirkusa se je čulo rovenje zveri, nad njimi je pokal krotilec bič.

Drugo jutro, ko je solnce obsijalo skalnate pečine kraj morja, je stopalo po obali dvoje bitij.

"Madalena," je stegnil on desnico. "brezkrajno je morje, brezkraina je moja ljubezen do vas."

Madalena je vttonila s pogledom v morju in vzdihnila.

"Ako je resnica," se je oprijela njegove roke, "da je na svetu človek, ki bi lahko s mirno vestjo razgalil prsi pred menoj, oklenila bi se ga . . ."

"Jaz," se je udaril Ramon po prsih.

"Ramon," se ga je oklenila Madalena, "ljudje so podli, težko je ločiti dobrega od slabih. Sovražim to življenje, prokletu je."

Valovi morja so bučali tajno, se plenili in se zajedali v obal. Od juga je vel močan veter, izza obzorja so lezli težki, temni oblaki. Bližala se je nevihta.

Valovi morja so bučali tajni, se penili in se v skalnato duplino in tesno privita drug k drugemu občudovala divjanje narave.

Od daleč je nekdo plaho bežal. Črn, širok plašč mu je gnal veter na vse strani. Od časa do časa je tujec obstal, se tesneje zavil vanj, a vihar mu ga je znova in znova iztrgal iz rok in potegnil za seboj. Stopal je tik morja, preskakoval udrine in skalovje, dokler ni obstal in se zagledal v divjajoče morje. "Ako vržem svinjo tu," je stegnil desnico, "potem mora poginiti." Po teh besedah je bežal naprej, se obračal nazaj, kakor, da bi nekoga iskal in končno obstal pred votlino.

Madalena je preplašeno kriknila. Tujec si je tesneje ovil plašč in z zverinškim glasom zatulil. "Varalica! Vlačuga!"

"Venecij," je zaječala Madalena in se z gnusom stisnila k pečini. Krotilec je hotel planiti na golobradega zapeljivca, ko skoči predenj Madalena.

"Miruj, zaboga, Venecij!"

"Ti," se je vrgel krotilec proti njej, "ti zverina se vlačiš z drugim, a meni si odžrla zaslužek!"

Ramon se je bil med tem zaril v razpoko, ki je zevala med skalami in se ni ganil.

"Nisem vlačuga!" je neustrašeno stopila ona korak naprej.

"Ampak?" se je zarežal Venecij.

"Ljubim ga," se je udarila po prsih Madalena.

(Dalje prihodnjič.)

Ali čitate redno "Proletarca", ki je najboljši slovenski delavski tednik?

SREČA V NESREČI, KAKRSNO SI ŽELI VSAK LETALEC

Veliki trimotorni ekspresni aeroplan s 1,500 funti poštne pošiljatev je padel blizu Alhambre na tla s silo meteorja. Sreča za vsa štiri moše posadke je bila v tem, da je padel na streho poslopja na neki farmi. Vsi so se izkocabali iz njega, ravno ko so začeli plameni objemati letalo in poslopje, na katerega je padel. Tudi vse poštne pošiljatev je uničil požar.

Klub št. 1 JSZ in njegove priredbe

Referat tajnika Petra Bernika na seji kluba št. 1. decembra 1930.

V zadnjem času se vedno pogosteje pojavlja nekaka kritika, da ima naš klub, t. j. klub št. 1 J. S. Z. preveč priredb, in da so vsled tega druga društva oškodovana, ker ne morejo imeti svojih priredb. Ta kritika se opaža tudi med člani kluba, in že na nekaterih sejah je bilo omenjeno, da naj klub omeji število svojih priredb. Da bomo enkrat na jasnem glede tega vprašanja, sem se namenil podati kratek referat, v katerem bom poskušal vsaj deloma ugotoviti nekatera fakta, in na podlagi tega referata naj potem članstvo napravi definitiven zaključek, ali ima klub v resnici preveč priredb, ali ne.

Vsako je na jasnem, oziroma, vsakdo mora vedeti, da je glavni namen socialistične stranke, delavstvo izobraziti in ga na ta način usposobiti za vodstvo človeške družbe v splošnem. Le takrat bo mogoče delavstvu prevzeti v svoje roke vodstvo človeške družbe, ko bo dovolj izobrazeno. Z neizobrazeno maso je socializem nemogoče doseči. To je neizpodbitno dejstvo, in primer za to je dovolj, da mi jih ni potreba posebej navajati. Za izobraževanje in organiziranje delavcev se poslužuje socialistična stranka časopisov, literature v splošnem, priredbe, predavanja, razprave ali diskuzije in razne vzgojevalne-zabavne priredbe. Čim bolj se poslužuje teh sredstev, toliko hitreje se bliža svojemu cilju.

Kot že omenjeno, socialistična stranka se poslužuje v dosego svojega cilja — izobraziti delavstvo — priredb. In naš klub kot majhen del socialistične stranke se poslužuje tudi teh sredstev, t. j. priredb. Sedaj pa nastane tukaj vprašanje, kake priredbe so izobraževalnega značaja, t. j. s kakimi priredbami se delavstvu daje priliko razširiti svoje duševno obzorje. Vaš odgovor na to vprašanje je, da s shodi, predavanji in razpravami, ker to tudi spada med priredbe. Govor! Ampak med priredbe v splošnem spadajo istotako dramske predstave in koncerti, in enako tudi navadne plesne veselice ter podobno.

Da se povrnemo k glavnemu vprašanju, katero je takorekoč že dalj časa na dnevnem redu, t. j., ali ima klub preveč svojih priredb ali ne, moramo na podlagi že navedenega najprvo ugotoviti naslednje: KAKE PRIREDBE IMA NAŠ KLUB? (Kake vrste so te priredbe?) O katerih priredbah je sporno vprašanje? (Katerih priredb ima klub preveč?) Kdaj ali ob katerem času se vršijo klubove priredbe? Kake vrste in kdaj se vršijo priredbe drugih društev? Kaj je namen vseh klubovih priredb? Kdo ima v splošnem koristi od njih?

Lotimo se po redu prvega vprašanja: Kake priredbe ima

naš klub? Odgovor: Dramske predstave, koncerte, predavanja in razprave, in vsako leto eno navadno plesno zabavo na Silvestrov večer. Pred par leti je imel pevski odsek kluba, t. j. "Sava" svojo maškarado, in to samo enkrat (vsaj kolikor je meni znano); v poletnem času priredi pevski odsek "Sava" tudi en majhen piknik, ki je pa že bolj družabnega značaja v svrhu razvedrila članov pevskega odseka in članov kluba v splošnem. Torej glavne priredbe kluba so dramske predstave in koncerti. Nihče mi menda ne bo oporekal, da te priredbe, t. j. dramske in koncerti niso izobraževalnega značaja.

V dramah se pokazuje, kolikor je pač največ mogoče realitiko našega življenja v vseh njegovih oblikah: pokazujejo slabo, dobro, veselo in žalostno stran življenja; pokazujejo napake raznih individuijev, dobrih itd. in nato pa posledice ene ali druge strani. Vprizorjanje dram se lahko smatra v splošnem za enako močno izobraževalno sredstvo kot knjige, predavanja in razprave. V dramah je vpleteno vse to. Na veliko večino ljudstva napravi dobro vprizorjena drama veliko večji vtis, kot pa samo knjiga. Pred svojimi očmi vidi vse tiste karakterje, ki poskušajo predstaviti ono, kar je pisatelj navedel s črkami.

Dejstvo je, da tukaj sedaj zopet nastane vprašanje, kake drame oziroma dramske predstave so za naš delavce izobraževalnega značaja. In to vprašanje je precej resno ter važno, ki bi že samo zahtevalo referat zase. Naj poskušam s svojega vidika obdelati to vprašanje koliko mogoče kratko in v kolikor sem kompetenten. Odkrito povem, da imajo delavci v splošnem le malo dram, ki so za delavce kake vrednosti; Slovenci še posebno malo. Prevodov imamo nekoliko več, ki so po mojem mnenju primerni za vsak delavski oder. Kake dramske predstave naj da na oder naš klub, je odvisno od kluba samega, oziroma tozadnega odbora, katerega naloga je dati na oder drame, ki so iz delavskega vidika, v resnici drame za delavski oder, ne pa drame, ki za delavca kot borca za izboljšanje svojega položaja nimajo nobenega pomena in nobene koristi. Slabe zavajalne igre ga le še bolj otope za razredni boj.

Priznati moram, da je imel tudi naš klub že nekaj dramskih predstav, ki niso bile, vsaj — po mojem mnenju — izobraževalne za delavstvo in poleg tega še slabo vprizorjene; to naj bo omenjeno le mimogrede. V splošnem se pa klub trudi kolikor je v danih razmerah mogoče podati na oder drame, ki so primerne za delavski oder, ki pokazujejo delavstvu realistično stran življenja in boja, katerega vodi s svojim razred-

nim nasprotnikom. Ta ugotovitev je zelo važna.

Koncerti: Pevski odsek kluba priredi vsako leto dva koncerta. Isto kot pri dramskih predstavah je treba sedaj najprej ugotoviti, ali so koncerti izobraževalni za delavstvo ali ne. Moje mnenje je, da so, in prepričan sem, da je večina vas istega mnenja. Pesem? Ali ni pesem izraz človeške duše (ako naj tako imenujemo naša notranja čustva) ob vseh prilikah žalosti in veselja? Ali se ne navdušujemo s pesmijo? V vseh večjih bojih, katere so vodili delavci so se navduševali tudi s pesmijo. Francoski revolucionarji so peli Marseljezo ko so šli v boj. In še sedaj, kadarkoli je kak večji pohod delavstva, vedno pojejo delavske pesmi: Internacionalo, Marseljezo in druge.

Delavski pevski zbori imajo iste potežkoče kot delavski odri: Pomanjkanje primernih pesmi. Kot sem navedel že glede dram, isto naj velja tudi za pesmi, katere naj bi imel na programu delavski pevski zbor: Nimamo jih, oziroma zelo malo. In kolikor se tiče pevskega odseka "Save" moram priznati, da se je zborov odbor potrudil, kolikor mu je bilo pač mogoče, dati na program pesmi, ki so vredne vsakega delavskega pevskega zbora.

Drugo vprašanje, ki je spornega značaja in radi katerega podajam to poročilo je: Katerih priredb ima klub preveč? Nanj je v enem oziru težko odgovoriti, v drugem zopet lahko. Odvisno je od tega, komu odgovorjamo. Ako odgovorimo oziroma hočemo zadovoljiti naše nasprotnike, katerih imamo precej, tedaj bi morali takorekoč sploh prenehati z našimi priredbami. Kajti po njih mnenju bi naš klub sploh ne smel imeti nobene priredbe. In dvomim, če bi bili še tedaj zadovoljni; najbrže ne. Oni sploh odrekajo klubu pravico do življenja. Ali bomo mi upoštevali njihove želje? V splošnem se čuje; da je v Chicagu preveč slovenskih priredb. Dobro, rečimo, da jih je. Letos ima klub eno priredbo več kot v prejšnjih sezonah, in to je namerovana priredba 22. februarja, katere program je zasnovan popolnoma angleški za one, ki vsled nepoznanja slovenskega jezika in drugih vzrokov ne obiskujejo slovenskih predstav in drugih priredb našega kluba. Pro-

gram te priredbe bo torej prirejane v namenu, da zainteresiramo za naše gibanje mladino. Od katere strani pa izhaja kritika, da je preveč priredb? Kolikor je meni znano, ne od "mladih", pač pa od "starih". Torej za "stare" ostane klubovih priredb ravno toliko, kot jih je bilo v prejšnjih sezonah.

Od strani klubovih članov je pa bilo parkrat omenjeno, da ima klub preveč dramskih predstav, in da bi jih moral imeti manj pa te boljše. Ne vem, kako naj bi to lažje bilo. Lansko sezono smo imeli le dve dramski predstavi, eno slovensko in eno angleško, tretji datum dramskega odseka pa je bil prepuščen pevskemu odseku "Sava" za vprizoritev spevoigre "Spominska plošča". V letošnji sezoni smo imeli v narčtu tri slovenske dramske predstave in eno angleško. Kot je sedaj preurejeno, bomo imeli le dve slovenski ter eno angleški varijetni spored na februarjski klubovi prireditvi, katere glavni namen bo agitacija za naše gibanje med mladino. Torej koliko predstav ima klub potemtakem preveč? Resnica je, da je lahko tudi ena preveč, če je slabo izbrana ali slabo vprizorjena, toda to je stvar, ki je odvisna od odbora, ki izbira igre in dobiva igralsko osobje.

V zadnjih dveh letih smo dali na oder drame, ki so bile primerne za delavski oder in radi tega imamo tudi v splošnem številno udeležbo na vseh predstavah. Bile so tudi prilično dobro vprizorjene, posebno ako se upošteva okoliščine in razmere, s katerimi se imajo boriti naši diletantski zbori. Na novembarski seji kluba je bilo poudarjano, da je bila drama "Konec poti" na našem odru celo boljše vprizorjena kakor v filmu. Klubovo delo na dramskem polju torej ni bilo zamanj.

(Konec prihodnjič.)

gram te priredbe bo torej prirejane v namenu, da zainteresiramo za naše gibanje mladino. Od katere strani pa izhaja kritika, da je preveč priredb? Kolikor je meni znano, ne od "mladih", pač pa od "starih". Torej za "stare" ostane klubovih priredb ravno toliko, kot jih je bilo v prejšnjih sezonah.

Od strani klubovih članov je pa bilo parkrat omenjeno, da ima klub preveč dramskih predstav, in da bi jih moral imeti manj pa te boljše. Ne vem, kako naj bi to lažje bilo. Lansko sezono smo imeli le dve dramski predstavi, eno slovensko in eno angleško, tretji datum dramskega odseka pa je bil prepuščen pevskemu odseku "Sava" za vprizoritev spevoigre "Spominska plošča". V letošnji sezoni smo imeli v narčtu tri slovenske dramske predstave in eno angleško. Kot je sedaj preurejeno, bomo imeli le dve slovenski ter eno angleški varijetni spored na februarjski klubovi prireditvi, katere glavni namen bo agitacija za naše gibanje med mladino. Torej koliko predstav ima klub potemtakem preveč? Resnica je, da je lahko tudi ena preveč, če je slabo izbrana ali slabo vprizorjena, toda to je stvar, ki je odvisna od odbora, ki izbira igre in dobiva igralsko osobje.

V zadnjih dveh letih smo dali na oder drame, ki so bile primerne za delavski oder in radi tega imamo tudi v splošnem številno udeležbo na vseh predstavah. Bile so tudi prilično dobro vprizorjene, posebno ako se upošteva okoliščine in razmere, s katerimi se imajo boriti naši diletantski zbori. Na novembarski seji kluba je bilo poudarjano, da je bila drama "Konec poti" na našem odru celo boljše vprizorjena kakor v filmu. Klubovo delo na dramskem polju torej ni bilo zamanj.

(Konec prihodnjič.)

Waterloo Dry Cleaning Co. COLLINWOOD, O. Frank Trebec, lastnik

Čistimo, likamo in popravljamo moške in ženske obleke 15805 Waterloo Rd. Tel. Kenmore 1275

Richard J. Zavertnik ODVETNIK. 2552 S. Central Park Ave., Chicago, Ill. (blizu 26th St.) Tel. Crawford 8200.

Urad v mestu: 160 N. LaSalle St., soba 1100. V zvezi z odvetniki Rodriguez & Molony.

Martin Baretincic & Son POGREBNI ZAVOD 324 Broad Street Tel. 1475. JOHNSTOWN, PA.

Milwaukee Leader Največji ameriški socialistični dnevnik.—Naročnina: \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 za tri mesece. Naslov: 528 Juneeau Ave. MILWAUKEE, WIS.

CHICAGO, ILL.

"STARI GREHI"

V DVORANI ČSPS. v nedeljo 25. januarja.

Vprizori dramski odsek kluba št. 1.

VSTOPNICE PO 75c.

Kdo je gospodar nad cerkvenimi stavbami?

(Nadaljevanje s 1. strani.) so začeli premišljevat, da ne kaže zamuditi mašo in storiti greh, pa so končno namerili svoje korake v cerkev ter morali poslušati, kako grešno je, če se kdo upira, kajti "kdor mene ne posluša, Boga ne posluša..." Mnogi so šli k spovedi ter obžalovali svoje navdušenje za prejšnjega župnika, ker se niso domislili, da je bila božja volja taka, da ga je nadškof odstavil. In Rev. Kowaleski je ob dobro idočo farno sv. Marije Magdalene. Svoje farane ni hujskal, nego jih vso soto celo prosil, da naj se razidejo. Vedel je, da take demonstracije ne rešijo nobenega župnika. Zdaj pravi, da se bo pritožil proti krivici sveti roti, ali najvišjemu cerkvenemu tribunalu v Rim, dogodilo pa se mu bo kakor tistemu župniku v povesti "Pod sprednjim pečatom", ki jo je pred meseci pričeval Proletarec. Na podoben način je bil pred leti od istega nadškofa v Chicagu odstavljen župnik fare sv. Stefana Anton Sojar. Če je imel pri slednjemu dober vzrok, da mu je vzel službo, pravijo, da ni imel pri Kowaleskem nobenega, ker je bil priden in trazen duhovnik, sovražil pa je hinavce, ki so se plazili do nadškofove milosti s svetohlinstvom in intrigiranjem. Taki slučaji so vernikom dober nauk, da cerkve, župnišča, klostri, šole itd. niso njihova poslopja nego last škofije, ki jih jim lahko vzame kadar hoče.

Ako želite prevzeti zastopništvo "Proletarca", prodajati sanj knjige in mu nabirati oglase, pišite upravnistvo za pojasnila.

Knjige Cankarjeve družbe dospele v Ameriko

Knjige Cankarjeve družbe so letos še bogatejše opremljene ter z bolj izbrano vsebino kakor lani. Ugajale nam bodo vse štiri knjige. Stanejo po pošti \$1.10, dasi je po gradivu vredna vsaka posamezna te vsote. Koledar Cankarjeve družbe prekaša lanskega po vsebini in ilustracijah. Druga knjiga je izvirna socialna povest Jožeta Kranjca "Ljudje s ceste", III., "Poslednji dnevi življenja", in IV., "Komur ni dana izbira". Vse štiri se naročajo skupaj. Dobite jih v knjigarni "Proletarca".

Zaključna priredba kluba št. 1 fino uspela

Chicago, Ill. — Kot običajno, je imel klub št. 1 tudi prošlega 31. decembra priredbo, na kateri se je zabavalo okrog tri sto udeležencev pozno v jutro. Zadovoljstvo je bilo splošno, nobenih nemirnežev, sama domača družba. Igral je v zadovoljstvo starejših in mladine znani orkester John Kochevarja.

Klub št. 1 se zahvaljuje vsem, ki so mu pomagali na tej prireditvi, kakor na vseh prejšnjih v preteklem letu, in se nada, da mu ohranijo enako naklonjenost v tem letu. Vse priznanje tudi tistim, ki se trudijo, da prodajo čimveč vstopnic v predprodaji. Istotako hvala onim, ki poklonijo v prid kluba bodisi na veselicah ali za predstavo kak predmet, s katerim prihranijo klubu na izdatkih. Delajmo složno in vztrajno tudi v tem letu, in klub bo beležil ob koncu prihodnjega decembra enake ali pa še večje uspehe.—P. O.

PO UPORIH NA JACI

Na sliki je starodavna ječa Saragosa v Španiji, kamor so prošli mesec federalne čete odvedle španske vojake iz Jaca, kateri so se upli kralju in zahtevali republiko. Vzel premoči, ki jo še ima reakcija v Španiji, bo prej ali slej strogolavljena, ker ljudstvo ne more več prenašati bremena, ki ga mu nalaga stari režim.

Odbor kluba št. 47 J. S. Z. Izkaz poslanih na ročnin tekem leta

Springfield, Ill. — V odbor kluba št. 47 JSZ. za to leto so izvoljeni: Joseph Ovca, tajnik; blagajnik; Julija Krmelj, zapisničarica; Anton Per, organizator. Nadzorni odbor: John Goršek, Frank Krmelj. Knjižničar, John Goršek st. Seje do sedaj so se vršile vsako četrto nedeljo v mesecu, v bodoče pa jih bomo imeli vsako tretjo nedeljo po seji društva SNPJ. Jos. Ovca.

Table listing names and locations of members of the club, such as Peter Bukovec, John Tancek, Mary Pierce, etc.

Table listing names and locations of members of the club, such as Rok Božičnik, John R. Sprohar, John Kobi, etc.

Glavarina v Jugoslaviji odpravljena

Urad Cunard linije nam poroča, da je za potnike iz Amerike Jugoslavija odpravila glavarino. Dozdaj je moral vsakdo, ki je šel tja na obisk, plačati \$3 takozvane glavarine, na priporočilo raznih potniških in turistovskih krogov pa je zdaj ta davek ukinjen. Mr. H. P. Borer, glavni ravnatelj potniškega prometa Cunard linije pravi, da ga zelo veseli, ker je vlada Jugoslavije napravila tak sklep, kajti Jugoslavija želi, da dobi mnogo posetnikov iz Amerike in odprava glavarine je napravila gesto, da so ji potniki iz te dežele dobrodošli.

VESEL BOŽIČ

Iz poročil iz raznih krajev Amerike je razvidno, da je na prošli božič izgubilo življenje 166 ljudi, eni v avtomobilskih nezgodah, drugi v požarih, tretji vsled strupa v alkoholnih pijačah in nekaj v pretepih.

KNJIGE

Knjigarna Proletarca ima v zalogi dela slovenskih pisateljev in drugih avtorjev v slovenskih prevodih. Cenik knjig izide v tem listu od časa do časa. Ako ga nimate pri rokah, nam sporočite.

Knjige Cankarjeve družbe se dobe v naši knjigarni štiri knjige \$1.10 s poštnino vred.

Ako še nimate Ameriškega družinskega koledarja letnik 1931, ne odlašajte z naročilom. — Stane vezan v platno \$1, za stari kraj \$1.12.

V knjigah je vse znanje sveta

Naslov za naročila: PROLETAREC 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Največji slovenski koledar

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR letnik 1931 je največji slovenski koledar v Ameriki. Ima bogato vsebino, nad 50 slik in ilustracij, koledarski in informativen del.

Slovenski domovi v Ameriki. Veliko vrednost ima seznam slovenskih domov v Zd. državah, ki je prvi te vrste. Podaja pregled vrednosti in velikosti posameznih domov in pa v skupnih številkah po državah.

Leposlovni del. Ameriški družinski koledar slovi tudi vsled svojega leposlovnega dela. V njemu sodelujejo priznani slovenski književniki.

Pesmi. Pesmi je v Koledarju dvanajst, med temi šest od ameriških sotrudnikov. Ena je v prevodu iz kitajske poezije in dve iz nemške. Ostale so originalni slovenski pesnikov v domovini.

Informativni del. Poleg pregleda o slovenskih domovih in slovenskem časopisu je v Koledarju statističen seznam slovenskih in drugih jugoslovanskih konvencij tekem tega leta in seznam slovenskih tiskaren. V njemu dobite tudi razne druge koristne podatke.

ure župnika Počivavska, ki je pasel ovce visoko v hribih, pozabljen od svojih duhovnih sobratov, ki se niso zmenili, da bi mu lajšali revščino. Pa se njegova kuharica v skrajni sili spomni poslednjega sredstva. Odprla sta gostilno v zakristiji. Lep je prizor s fronte "Pismo s trobentico", ki je povzet iz drame avstrijskega pisatelja Hermanna Heinza Ortnerja. Prevod je oskrbel naš sotrudnik Veno Venomer. Pretresljiv košček tragedije, kakršne se dogajajo v vojni, podaja spis Jakoba Zupančiča "Na polju časti". Iz Tolstojeve zapuščine je priobčena "Dogodbica za otroke".

Opisi in članki. Prvič v našem Koledarju je zastopan avtor knjige "Clovek mrtvaških lobanj" Bratko Kreft s člankom o Dostojevskem. Opis Kalifornije in njenih jugoslovanskih naseljencev ima v Koledarju Anthony Kastelic iz San Francisca. "Kadar se plazijo sence" je naslov spisu, ki ga ima Anton Slabe. L. Beniger opisuje "moderne bogove". Anton Garden pripoveduje v svojem pohajkovanju vroče nedeljsko popoldne po "slums" v Chicagu. O sprevidnicah, ki so jih imeli motorniki cestne železnice v Clevelandu za "partnerice" med vojno, pripoveduje Frank Barbič. Anton Kristan v tem koledarju ni zastopan, priobčen pa je o njemu poslovljni članek.

Slike in ilustracije. Posebnost Koledarja je, da je v njemu zopet zastopanih več slovenskih umetnikov-slikarjev ter kiparjev, med njimi H. G. Perušek (tri slike), Miha Maleš, Tine Kos, Fr. Urič, Ivan Čargo. Stiploviček in Hrvat Nasta Rojc. Izmed drugih umetnikov, katerih slike so v Koledarju, naj bodo tu omenjeni Adolf Herzig, Constantin Meunier, A. Girod, Clemente Orozco, L. Lozovick, Erich Lamm, J. J. Lankes, Joseph Pennell, Gauntier, A. Frank in K. Stabrowski.

Koledar je vezan v platno in obsega 224 strani. Stane v Ameriki \$1 izvod, za v stari kraj pa \$1.12. Storili boste koristno delo, ako pomagate širiti to knjigo, ki je ena najboljših izmed koledarskih knjig v jugoslovanski književnosti. Naroča se pri "Proletarcu".

Table listing names and locations of members of the club, such as Joseph Snoy, Anton Jankovich, Jacob Kozic, etc.

Table listing names and locations of members of the club, such as Anton Zidans, Henrik Pečarič, John Rak, etc.

Table listing names and locations of members of the club, such as John Kobal, Joseph Jereb, Joseph Lever, etc.

Table listing names and locations of members of the club, such as Joseph Vidmar, Anton Dobrovolc, Louis Dekleva, etc.

Table listing names and locations of members of the club, such as Joseph Britz, Andrew Vidrich, Lawrence Selak, etc.

Table listing names and locations of members of the club, such as Louis Uhernik, Frank Cesen, Tony Simenc, etc.

Začnite varovati svoje zdravje!

Novo leto je za tak začetek zelo primeren čas. Pretežna večina raznih boleznih ima svoj izvor v nezdravem žledocu. In kaj je najboljšje zdravilo proti temu? Čita je to-le "Sacramento, Cal., 4. dec. 1930. Že nekaj časa jemljem

Trinerjevo Grenko Vino

in mislim, da ga ni boljšega sredstva proti žledodnim nerodnostim. Mrs. Julia Rogich." Trinerjevo grenko vino odstrani izvor vaših nerodov, izčisti žledoc in drobje, urejuje prebavo, povrne dober tek, in sploh poživlji vaš sistem. Veliko zdravnikov ga priporoča. Pri vseh lekarnarjih steklenice v dveh velikostih.

ŽENE! Ako imate izostalo, nerodno ali boleče mesečno čiščenje, naročite si moje starokrajsko zdravilo. Cena zavoju \$3.—Pišite mi z vašim popolnim zaupanjem. — MRS. GRETA LESKOVAR 507 E. 73rd St., New York, N.Y.

"New Leader" angleški socialistični tednik. Izhaja v New Yorku. Naročnina \$2 na leto. \$1 na pol leta. Najboljše urejevanje angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita. Naročite si ga tudi vi. Naročnino sanj aprilema "Proletarec".

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA 2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Crawford 1382. Pristna in okusna domača jedila. Cene zmerno. Postrežba točna.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN and SURGEON Office hours at 3724 W. 26th Street Tel. Crawford 2212. 1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily at Hlavaty's Drug Store 1858 WEST 22ND ST. 4:30 — 6:00 p. m. daily. Except Wed. and Sunday only by appointments. Residence Tel.: Crawford 8440

Prva Jugoslovanska restavracija DOMAČA KUHNJA Otto and Jerry Miškovsky, lastnika. 4047 W. 26th Street Se priporoča Slovincem v poset

Partnership Between Employer and Employee

Sir Henry Thornton, president of the Canadian National Railways made an eloquent plea for a partnership between employer and employee in industry as a means of doing away with strife. "The doctrine," he said, "if carried to its logical conclusion, would bring to the employee contentment, happiness, constancy of work and pride in his undertaking. It would bring to the employer industrial tranquility and freedom from anxiety with progressively improving results. To the world at large it would give an example of what can be accomplished by the development of a sound theory of cooperation consistently pursued". The Canadian Railways have developed a system of labor-management cooperation which seems to be working out in a fairly satisfactory manner. Of course, it ought to be remembered that the Canadian railways are nationalized. They belong to the government acting for the people of Canada. The government is obliged to treat labor more considerably than a private company would. Private ownership railroads in our country have not worked miracles in consequence of labor-management-cooperation. Happiness and contentment and all the other good things, referred to by the head of the Canadian Railway are peculiar things. They really ought not to be toyed with unless they are taken seriously. Ideal labor-management cooperation is possible of achievement only when labor and management is one. With labor receiving a fixed wage and capital getting a return limited only by what the traffic can bear, contentment and happiness will be spelled with a capital in one case and will look and be small in the other.—Advance.

Hoover's Magic

Having floated into the Presidency upon a sea of dollars contributed by our silk hat ruling class, Herbert Hoover surveys the national ruin that has come despite the rule of the "only party fit to govern." There are two Hoovers, the gentleman of 1928 seeking the contract to govern us and the President in 1930. The gentleman today makes apologies for the gentleman of two years ago and leaves a painful impression.

In his address accepting the nomination two years ago he said: There is no guarantee against poverty equal to a job for every man. That is the primary purpose of the economic policies we advocate."

To the Congress the first week in December 1930 he said: "Economic depression cannot be cured by legislative action or executive pronouncement."

Two years ago the politician said: "No one can rightly deny the fundamental correctness of our economic system."

To the Congress December 1930 he said: "We have as a nation a definite duty to see that no deserving person in our country suffers from hunger or cold."

Two years ago he said of the Harding regime: "Within a year we restored these five million workers to employment" and made "this restored employment secure on foundations of prosperity." Nine months have passed and he contends that the depression "cannot be cured by legislative action."

Mr. Hoover's backers induced the masses to believe that he possessed some magic by which he could control the capitalist system of production. Instead of possessing this mysterious power he is tossed about by the economic convulsions that have afflicted the whole world. He encouraged the idea of his magical powers in his speeches as a politician seeking office and is now compelled to recant as President.

In short, the Great Engineer does not appear to know any more about the basic factors of capitalism than the cross-roads orator did when dwelling upon Hoover's magic at Goose Creek two years ago. — The New Leader.

A Sentimental Conference

President Hoover's conference about the children turned out to be a nice sentiment Sunday schoolish affair in which everybody agreed that we ought to take good care of the children who are our chief assets. Nothing was done to push the still unratified child labor amendment. Little or nothing was done to bring the country face to face with the situation in which the environment and education of millions of our children make them natural material for recruiting the gangs of the racketeers.

REPORTS AND COMMENTS

Socialists in Chicago

Municipal Campaign

Governmental corruption, and the poverty of large sections of Chicago citizenry, are both laid to the control of commerce and industry by few capitalists in the municipal platform of the Socialist Party adopted by its municipal convention Dec. 28, 1930. The meeting was held in the Workmen's Circle Lyceum, Kedzie and Ogden Aves. The Socialists asked the voters to give them power to "substitute collective ownership and democratic management of all the means of production and distribution for the present planless economic chaos. As an immediate program for the city, the Party calls for: unemployment relief; home rule, proportional representation, and consolidation of local governments; municipal ownership of all local public service enterprises with a managing board for each on which the employees of the utility would have representation; civil service for all city departments and abolition of "temporary" appointments; employment of union labor in all city departments; municipal non-profit lodging houses for women as well as men; extension of the public health services and the school system; a four year municipal college; central registration of voters and the use of voting machines; and compulsory electrification of steam railroads.

The following candidates were chosen: John M. Collins, a union machinist, was nominated for mayor; Clarence O. Senior, National Executive Secretary of the Socialist Party for City Clerk; and Hyman Schneider, a union tailor, for city treasurer. Mr. Collins is one of the pioneers of the Socialist movement of Chicago and has always taken an active part in its councils. He has been his Party's choice for governor and mayor in previous elections and is at present the chairman of the county central committee. He is also an active member of the International Association of Machinists of many years' standing, has done organizing work for the labor movement in all its phases, and is at present the president of local 180 of his union. He is an effective speaker and will be heard from in the coming elections.

Mr. Senior has been assistant secretary of the Citizens' League of Kansas City, Mo., and of the league of Kansas Municipalities. Before coming to Chicago he was educational secretary of the Cleveland Federation of Labor. He carries a card in the American Federation of Teachers.

Mr. Schneider is present in charge of the garment repairing factory of the Governor's Unemployment Commission, is an active member of the Amalgamated Clothing Workers Union and was an organizer for it for many years. He has been militant in the cause of the emancipation of the oppressed workers all his life.

The Only Remedy

Latrobe, Pa. — The most serious problem is unquestionably the unemployment. This we all know. But how to solve it is another question, especially when we read some most absurd statements regarding it in the daily press. The so-called captains of industry and our leading rabbis are obviously intent to muddle the thinking apparatus of the American workers, for this tendency is quite apparent in the capitalist campaign to minimize the seriousness of the situation.

It is really very pathetic that we, the working class, who earn our bread and butter by honest labor and receive very little for it while they, the capitalists, reap an ever larger share from our toil, should tolerate the rules set by the parasites. We are holding the bag while they take the wealth. Well, who's fault is it? It may seem ridiculous, but it is our fault. We should all get together and banish capitalism off the earth. Then and only then shall we be able to live in peace and plenty.

We — the youth — should make it our business to attend Socialist meetings and read books on Socialism as well as about labor and social problems generally. By acquiring wider knowledge we shall prepare ourselves to talk intelligently and convincingly on these subjects to our class-mates, workers or business associates. Then of course we can convince our friends that Socialism is the only remedy for the present ill-adjusted social system.

Young Yugoslavs, let us organize more sub-branches, sell Socialist books and pamphlets and get subscribers to the Proletarec and The New Leader. We shall thus hasten the day when

the workingman will not be deprived of but will enjoy his rights and the fruit of his labor. Jane Fradel.

News from Bridgeport

Bridgeport, O. — The play and dance given by the Soc. branch No. 11, JSF., in honor of its fifth anniversary were carried out successfully. The players did their very best as did also the singers of the chorus "Naprey", and the whole affair made a good impression on the audience.

The Socialists Branch No. 11 takes this opportunity in expressing deep appreciation to all who helped to make this celebration successful and also to those who attended it.

The members of the Dramatic club of the Socialist branch will give the same play as Girard, O., on Jan. 24. We hope they will do their best there too.

On Dec. 29, 1930, the senior lodge No. 13 and the English speaking lodge No. 640 SNPJ gave a joint "domaća zabava", or rather a Santa Clause affair at which every child received a bag of candy and a toy. The order folks enjoyed the evening by dancing.

Margaret Snoy.

Young Socialists Active

The activity of the Chicago Y. P. S. L. during the past few months has been well rewarded both from the point of a substantial membership increase and a greater interest in all Yipsel activities. A great amount of time and energy was given to the Socialist campaign and altho the vote was not as large as hoped for, the educational value cannot be estimated but will be productive of results in future campaigns.

The International Festival held December 7th at the Labor Lyceum was very successful. It was planned, sponsored and carried thru entirely by the Yipsels with the fine cooperation of other sympathetic organizations, who furnished dramatics, etc. Practically everyone attending agreed that this affair was the finest thing of its kind held in Chicago in recent years and are hoping to have the opportunity of attending another one in the future.

Under the leadership of those Yipsels who brought about the above results, and the cooperation of the National Yipsel office, which has been recently reorganized, the future looks bright for the Young Peoples' Socialist League in Chicago.

Yet the man who always says "Yes sir" to the boss is the one whose wife says to the children: "Don't tease your father; it ain't respectful."

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Well, the Holidays are over, and the people will get back to sub-normalcy. All of the rush has quieted and greetings, while genuine, have been lost in the hush. The wheels of industry are at least 50% idle and the unemployed have begun with renewed vigor to search for work. — Predictions are that this will be a better year. We sincerely hope so. But there are many who have been out of work for six months and more, and it is for them that something must be done. For the destitute families,

as they have been and the city consumers will still be paying exorbitant profits.

Farm life while it might seem hard should be the happiest and healthiest of all. Why should there be so many failures then? It is not true that the farmers produce too much. The people are not given the power to buy what is produced. That's the trouble. We have suffering and misery among the poor, caused by lack of good food. A great deal of this could be done away with if a new system of distribution could be installed. We socialists want the government to distribute these absolute necessities. It would then stop the gambling of production. Keep a steady staple price and assure the farmer a better living.

From the point of activity the New York Socialists are the most active in our party. They have formulated many plans and have carried on vigorous campaigns with justifiable successes. They are now pushing the most pressing problem, unemployment, and have completed a bill, designed for passage to insure the unemployed. It is a definite step to do something to relieve the suffering of the millions of unemployed and should be hailed by workers from the Atlantic to the Pacific. They have one other project that gives them a lot of work. It is their radio station W. E. V. D. Recently the federal radio commission serve the station with a notice that its operating license would be revoked at the end of January. And so our comrades are working strenuously to prove that station W. E. V. D. is performing a great service for the minority groups in this country. They are handicapped because of lack of funds and appeal to our people to contribute what little they can to help carry any objectionable decision to a higher court.

A splendid crowd attended the Socialist Club No. 1 JSF annual New Year Eve Party at the Lawdale Masonic Temple. It was nice to see the old and young mingle and to see such a splendid following of young folks. We know that most everyone had a good time. Johnny Kochevar's boys delighted the dancers with their music. — The next event of our club will be held on Sunday, Jan. 25, at the CSPS Hall where our dramatics will present "Old Sins". Johnny and his boys will be there to furnish dance music after the play.

What is the matter with farming in the U. S.? Each year the rural population decreases and the municipalities gain, according to the reports from the federal census bureau. We are told that a million farmers have abandoned their farms and left for the cities. And 1930 was no exception. Instead of getting help from the government's farm board most farmers were considerably worse off. Our government officials always go at their tasks with the ambition of a Spanish revolutionist. On the way however their ambitions are damped. So at the finish the needy farmer gets little help. What they should do is alter the present marketing system. There is a vast difference between the price paid to the producer and the price to the consumer. If the farm board could equalize, or even do away with the men between the producer and consumer than it will have done a great job. But they have no such policy or program so the farmers will go on

Readings Socialists will encounter a lot of opposition at this year's elections. The Democrats and Republicans have joined forces to capture the offices held by our comrades. But our men are defiant and hopeful and this only again proves what has been said time and again that the elephant and the donkey are the one and same party. Our comrades are aware of what is happening and will not recede in their effort to regain their old posts and some new ones on top and thereby strengthen their position in the city.

One reason why people feel no moral obligation to obey law is because it's so hard to change moral standards every few months.

AN ENDLESS HARVEST SEASON

Unsound Banking Practices

Bank failures all over the country add unnecessary suffering to the present depression. I suspect in most cases—certainly in the case of the failure of the Bank of the United States in New York—unsound banking practices, the speculative mania, weak banking laws, and weaker enforcement of them; were to blame. Emphatically I favor investigation, stronger banking laws and better enforcement of them. But these failures raise an issue that goes beyond regulation. The key to a modern industrial order is the proper control of money, banking and credit. We cannot get Socialism or its equivalent simply by tinkering with money and banks. We certainly cannot get Socialism without tackling the problem of the socialization of banking and credit. That ought to be the subject of very careful thought in all Socialist and progressive circles. — Norman Thomas.

The Regular Republicans and The Progressives

To an outsider the scrap between the regular Republican national committee and Senator Norris is its amusing features.

Norris was the Republican candidate for senator in Nebraska last fall. In spite of the fact that we are not Republicans we hoped he would be elected, on account of his valuable work in the Muscle Shoals and other matters. He was elected. The Nye investigating committee now finds that Robert H. Lucas, executive director of the Republican national committee, secretly used funds against the Norris candidacy. Norris charges that this was disreputable. Lucas comes back with a charge that Norris is a traitor to the Republican party.

We have not the slightest use for the regular Republicans—but we have for a long time wondered if Senator Norris, Senator Frazier, Senator Brookhart, Senator Nye, Senator La Follette, Senator Blaine, Governor-elect Phil La Follette and the other Progressives consider it strictly honorable to run for office on the Republican ticket when they do not believe in the unprincipled "principles" of the Republican party.

This seems to us to be on a par with the practice of the cuckoo which lays its eggs in another bird's nest to be hatched by it.

The elder Bob La Follette, in 1924, cut loose from the Republican party forever.

In his speech at Newark, New Jersey, October 9, 1924, he said: "Every thoughtful man and woman has completely lost faith in the Republican and Democratic parties." He said also that he had fought thirty years within the Republican party "to restore it to its original principles," but it had become "year by year more and more a private thing, the creature of big business," and "today it is the vest pocket possession of Wall Street, a mere chattel which in the last analysis, half a dozen men dispose of as they wish."

In his statement to the July 4, 1924, convention at Cleveland, he said: "After long experience in public life and painstaking consideration of the present state of public affairs I am convinced that the time has come for a militant political movement, independent of the two old party organizations and responsive to the needs and sentiments of the common people."

He gave the impetus to such an independent movement by polling a slashing vote of over four million in November, 1924, but his followers, during his illness and after his death, failed to follow it up. They went back to the party which he had forsaken and denounced, and they have been running for office on its ticket ever since.

If the present shindy between the regular Republicans and the Progressives should result in a clean break, forcing the Progressives out of their committee chairmanships and their seniority privileges in house and senate, the people would have reason to be thankful—for this would most likely impel the Progressives to quit laying their political eggs in other birds' nests and join with other progressive elements in forming a new independent political movement such as the elder La Follette earnestly and vigorously advocated.

Facing The Unemployment Problem

Let me repeat once more the program that all Socialist should urge on Congress for dealing with unemployment. This program—and it is a minimum program—should include an immediate appropriation for relief of half a billion dollars and a billion dollar plan of public works to be begun as soon as possible, this as well as the immediate relief program to be paid for ultimately out of increased income and inheritance taxes; federal aid to state unemployment insurance schemes and an amendment to the federal constitution giving Congress power to do what is necessary for the protection of the workers; public employment exchanges and a provision for keeping accurate count of the number of the unemployed. In the states unemployment insurance bills should be pushed along with old age pension bills and bills for the complete eliminating of child labor. What should be done in municipalities should vary according to the municipality. Under our unscientific and unfair taxation laws in many cities an increase in taxation will be borne chiefly by small home owners. It will be a bad unemployment relief program which crushes these people by a too heavy tax burden. That is why we must stress the importance of federal and state income taxation to meet the situation. — Norman Thomas.

Unemployment Statistics

Prime Minister MacDonald of England recently said: "If unemployment statistics in the United States were collected by the British method, they would show that between 10 and 12 million American workers were involuntarily idle."